У нумары:
Дзіўны лёс народнай казкі
Яшчэ пра сесію аб Грамадзе
Аўтаб'яграфія бельскага хлопца

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 50 (511) | ГОД X | 12 СНЕЖНЯ 1965 г. | ЦАНА 60 гр.

ЗА ТЫДЗЕНЬ

Р. Паўлюк: РАЗМОВЫ АБ РЫБАЛАЎСКАЙ МОДЗЕ.

А. Карпюк: НОВАЯ ПРАГРАМА І ШТО ДАЛЕЙ.

Анатоль Канапелька

МОВА

Яна прыйшла з мільёнамі гамонак,
Яна прыйшла, ўсміхнулася здалёк.
І белай-белай моваю рамонак
Зашалясцеў ласкавы вецярок.
Я не здзівіўся, што такую мову
Я змог адразу сэрцам зразумець.
Я прагна слухаў трапяткое слова
І навучыўся размаўляць і пець.
І я шчаслівы,
Што жыву з табою,
Што ты са мною. мудрая ідзеш.
Ты часам плачаш ад людскога болю,
Смяешся ты ад радасці людзей.

Дзве справы

Дзесяць год таму назад у Сакольскім павеце існавала больш дваццаці школ з беларускай мовай, як прадмет. Цяпер такіх школ ёсць усяго дванаццаць — у Крушынянах, Кнышэвічах, Сухінічах, Гуранах, Ласінянах, Паўночным Востраве, Астроўку, Новым Востраве, Вялікіх Азяранах, Лішчаной, Нетупе, Гаркавічах.

Сталася так таму, што асветныя ўлады не прыдаюць належнага значэння беларускай мове ў школе. Гаворачы гэта маю на ўвазе, перад усім, павятовы аддзел асветы ў Саколцы, які не дбае пра кадры настаўнікаў беларускай мовы. Напрыклад, у Борках вучылі беларускай мовы настаўнікі, якія не ўмелі альбо навэт і не разумелі яе. Былая боркаўская настаўніца так успамінае цяпер:

— Дзеці ў Борках разумеюць гэту мову, і я казала ім, каб чыталі сабе сёе-тое з кніжкі...

Нічога дзіўнага, што боркаўскія бацькі збунтаваліся супраць такога марнатраўства часу дзяцей, дайшло да сварак і ліквідацыі прадмета беларускай мовы.

Аднойчы да адной школы ў вёсцы В. прыехаў на візітацыю ўрокаў беларускай мовы прадстаўнік Сакольскага аддзела асветы. У кожнай школе візітацыя лічыцца важным здарэннем. Устрывожаная настаўніца схапіла падручнік... рускай мовы і пачала ўрок беларускай мовы! Але гэтай яе памылкі ніхто не заўважыў: ані візітатар, ані кіраўнік школы, ані сама настаўніца.

Падобныя смутна-камічныя сітуацыі, як у Борках ці ў вёсцы В. паўтараюцца таксама ў іншых школах і будуць паўтарацца. Цэлая прычына ў тым, што амаль усе настаўнікі беларускай мовы ў школах Сакольшчыны ніколі ў сваім жыцці не вучыліся гэтай мовы — калі не лічыць кароценькіх курсаў у Мінску, якія больш падобныя на заграничную экскурсію.

У Нетупе каля 70% дзяцей ходзіць на ўрокі беларускай мовы. Праводзіць іх стары настаўнік Іван Каліш. Але ён ужо хутка пяройдзе на пенсію, і кіраўнік школы Леанард Вараневіч застанецца без дапамогі, бо ніхто з рэшты настаўнікаў не ведае гэтай мовы. Падобнае на тое, што з адыходам Каліша перастане існаваць прадмет роднай мовы ў нетупскай школе! А ў Паўночным Востраве кіраўнік мясцовай школы Мар'ян Філановіч штогод просіць асветныя ўлады, каб накіравалі ў яго школу настаўніцу ці настаўніка кваліфікаванага да навучання беларускай мовы. Такія настаўнікі знайшліся, але ўлады накіравалі іх у Мінкаўцы або ў Плебанава, дзе няма прадмета беларускай мовы.

Не чуваць было, каб хтосьці з Сакольскага аддзела асветы ездзіў у Педагагічны ліцэй з беларускай мовай у Бельску, дзе выхоўваюцца кадры беларускіх настаўнікаў. Ніхто не запрапанаваў абсальвентам таго ліцэя працу на Сакольшчыне, а калі нейкая абсальвентка ці абсальвент самыя надумаліся паехаць у Саколку, дык кіруюць іх аж гэй у Мінкаўцы!

Сітуацыя школ з беларускай мовай у суседнім Беластоцкім павеце вельмі падобная да сітуацыі такіх школ у Сакольскім павеце. У Беластоцкім павеце існуе 33

(Працяг на стар. 5)

Зіма ў Беластоцкім парку.

Фота: З. Зарэмба

Рыхтуемся да аглядаў мастацкай самадзейнасці

Як штогод, традыцыйна Галоўнае праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства рыхтуецца да аглядаў гурткоў мастацкай самадзейнасці.

Некалькігадовая практыка паказвае, што найлепшым тэрмінам правядзення аглядаў ёсць другая палова студзеня і першая палова лютага.

У сувязі з тым Галоўнае праўленне БГКТ вырашыла правесці павятовыя агляды да канца студзеня, а агульны агляд у пачатку лютага.

У гэтым годзе ГП БГКТ выслала рэпертуар ва ўсе гурткі мастацкай самадзейнасці, якія працавалі ў мінулым годзе.

Усе новыя гурткі могуць атрымаць п'есы або ў Праўленнях аддзелаў або ў Галоўным праўленні БГКТ у Беластоку.

Лепшыя гурткі будуць узнагароджаны. Варта падумаць аб падрыхтоўцы да аглядаў. Умовы аглядаў будуць пададзены ў «Ніве» ў пазнейшым тэрміне.

Кіраўнік Арганізацыйнага аддзела
Мікола Лобач

Перадз'ездаўская трыбуна

ШКОДНАЯ ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ РОЛІ БГКТ У ГАЛІНЕ АСВЕТЫ

У дыскусіі, якая праводзіцца на тэму БГКТ, мяне цікавяць, больш усяго, справы нашай нацыянальнай асветы.

Праблематыка асветніцкая ў дагэтуляшняй працы таварыства займала адно з асноўных месц. Сведчыць аб гэтым пакліканне асветнай камісіі пры ГП, часта выступаючая асветная праблематыка на пленумах і пасяджэннях прэзідыума, а таксама разглянданне гэтых спраў нацыянальнай камісіяй пры Цэнтральным і Ваяводскім камітэтах партыі.

У Галоўным праўленні (і не толькі) ёсць даволі тоўстая папка з дакументамі: пастановамі, прапановамі, загадамі і т.п. у справах асветы і культуры. Знакомячыся з іх зместам звярнуў я ўвагу на іх лагічнасць і дбайнасць аб развіцці асветы і культуры нацыянальных меншасцей, а таксама ўказанне на тых, хто пра тое мае дбаць. Але з аптымістычных задумаў вымушаны вярнуцца да рэчаіснасці — гэтых загадаў амаль ніхто не рэалізуе. Чаму?

На адной нарадзе вырашалася справа адной школы з бел. мовай навучання. Давялося мне выступаць ад імя таварыства. Высокапастаўлены працаўнік Кураторыі, які прымаў удзел у гэтай нарадзе, у размове ў кулуарах, звярнуўся да мяне, як да прадстаўніка таварыства: «Але ж вашым «вочкам у галаве» павінен быць ліцэй, яго вы павінны паставіць». — «Каму павінен быць «вочкам у галаве» таварыству ці Кураторыі?» — можа нават сварліва адказаў я. У гэтым пытанні мой субяседнік пачуў адказ.

Успомніўся мне час, калі ў 1949 годзе пачало адраджацца бел. школьніцтва. Паўстаў у Бельску Агульнаадукацыйны, а потым Педагагічны ліцэй з бел. мовай навучання. Школы гэтыя паўставалі без удзелу таварыства. бо яго не было. На вёсцы адрадзіўся нацыянальны мастацкі рух. Драматычныя і харавыя калектывы хутка раслі і цешыліся папулярнасцю. Школы атрымалі вялікую колькасць падручнікаў і літаратуры з БССР.

Гэтыя дасягненні трэба прыпісаць дбайнасці аддзелаў асветы і культуры, а таксама прафсаюзным і маладзёжным арганізацыям, пра справы нацыянальных меншасцей, пра развіццё беларускай асветы і культуры.

Але справа пачала набіраць іншага характару, калі пачало сваю дзейнасць БГКТ. Вышэй успамянутыя ўстановы пачалі ўсе гэтыя справы спіхаць з сябе на таварыства. А трэба сказаць, што таварыства часта ахвотна, хаця бяспраўна, гэтыя абавязкі ўспрыймала на сябе. Так паўстаў няпісаны закон, што ГП БГКТ адказвае за беларускія школы, за падручнікі, за праграмы навучання для гэтых школ, за мастацкія калектывы і т.п. Такім чынам, напрыклад, асветныя ўлады нашага ваяводства ад некалькіх год займаліся беларускім школьніцтвам толькі фармальна. Ніводнага разу не ставіліся яны куратарыяй перад інспектарамі з паветаў, а тыя не закраналі гэтых спраў перад кіраўнікамі школ. Абыякавасць некаторых аддзелаў асветы была прычынай ліквідацыі беларускай мовы ў школах, хаця гэта і не было мэтазгодна з педагагічнымі аспектамі навучання. Агляды мастацкіх беларускіх калектываў зусім не былі ўняты ў планы аддзелаў культуры ў апошні час. Такіх грахоў можна множыць і множыць.

На маю думку гэткая інтэрпрэтацыя істоты і ролі таварыства не толькі дрэнная, але і шкодная.

Дык чым павінна быць таварыства? Перад усім павінна быць інспіратарам і сігналізатарам, а таксама рэпрэзентантам спраў, якія адносяцца да беларускай нацыянальнасці. Працаўнікі таварыства па-

(Працяг на стар. 4)

На шырокім свеце

„БЕЛАСТОК“ НА КУБЕ

Сярод дакументаў, якія захоўваюцца ў арганізацыі савецкіх спецыялістаў на Кубе, знаходзіцца загад, у якім, між іншым, гаворыцца: «За праяўленую ініцыятыву пры ліквідацыі аварыі на параходзе «Беласток» і аказаную натуральную савецкім людзям братнюю дапамогу сваім сябрам у выніклай цяжкай сітуацыі тав. Смарчкову А.К. выказаць удзячнасць».

«Беласток» — гэта польскі карабель.

Не стыхія, але шэраг нешчаслівых прыгод з паравай машынаю прымусіла «Беласток» кінуць якар у бухце насупраць завода ў Фельтане. Справа ў тым, што была зрабіта пакрыўка цыліндра. Адкуль узяць тоўстую паўметравую ў шырыні пакрыўку ды яшчэ з аварыйным клапанам? Такія часці не трымаюць у запасе. На караблі выразалі з кавалка жалеза круг, а вось вялізную дзірку пад 24 мацуючыя шпількі прасвідраваць не змаглі. Выпашылі звярнуцца за дапамогаю да завода.

Матросы «Беластока» сустрэліся з Анатолем Смарчковым позна ўвечары, калі ў механічным цэху нікога з рабочых ужо не было. Савецкі інжынер-механік ахвотна згадзіўся дапамагчы польскім сябрам, сказаўшы, што для рамонту патрэбна шэсць чалавек і дазвол дырэктара завода. Брыгада з сямёх фельтанцаў і аднаго ленінградца працавала ўсю ноч. На досвітку пакрыўку адвязлі на карабель. Выпрактыкавалі — не падыходзіць без аварыйнага клапана. Вось-вось яе разарве пара. Сталі пагружаць яе на лодку мясцовага рыбака, каб завязці назад на завод. Мора бушавала, махіна, спушчаная па крану, перакінула лодку і затанула. Сталася гэта так неспадзявана, што боцман не заўважыў месца, дзе знікла лодка. Глыбіня — дваццаць пяць метраў. Аквалангістам нырцаваць небяспечна, вадалазаў паблізу няма. Прабавалі траліць, але дзе там! Ці знойдзеш плоскі круг у цемені вады?

Давялося прасіць завод зрабіць новую пакрыўку. Зноў візіт у дырэктара. І зноў рабочыя напрасіліся з добраахвотнай помачу польскім сябрам. Брыгада працавала без перапынку два дні і адну ноч. На другі дзень зайшоў у цэх дырэктар і сказаў: «Трэба хутчэй канчаць рамонт. Карабель павінен зайсці ў наш порт і ўзяць вялікі груз. Ужо сотні грузчыкаў чакае карабля, можа сарвацца план. Цяпер вы працуеце ўжо не ў імя салідарнасці і дружбы, але і для кубінскай рэвалюцыі».

Хутка «Беласток» адплыў на радзіму, яго капітальна адрамантавалі, прымацавалі сапраўдную пакрыўку, а самаробную, зробленую ў Фельтане, карабель цяпер возіць з сабою, як дарагі сувенір, як добрую памятку аб дружбе і братняй дапамозе.

Перад адыходам «Беластока» з Фельтана матросы паслалі Анатолю Смарчкову пісьмо з глыбокай падзякай. Вядома, ён прачытаў яго кубінскім рабочым, толькі крыху змяніўшы тэкст. Самыя гарачыя словы ўдзячнасці звярнуў да кубінцаў, а аб сабе сказаў так, коратка і мімаходам. У такім выглядзе ліст з падзякаю ад «Беластока» трапіў у газету «С'ера Маэстра». З Фельтана карабель накіраваўся на востраў Ямайка. Тамтэйшы страхавы агент пасведчыў, што рамонт зроблены выдатна і дадаў, што на Ямайцы давялося б заплаціць за яго 20 тысяч долараў.

Вось і ўся гісторыя ўдзячнасці.

Застаецца толькі расказаць крыху аб самым горадзе Фельтан. Гэтая яго амерыканская назва невыпадковая. Да рэвалюцыі тут гаспадарылі амерыканцы. Пры ўездзе ў горад засталіся яшчэ слупы з надпісамі: «Тэрыторыя ЗША». Горад пачынаецца нізенькімі будыначкамі-баракамі, у якіх знаходзілі прытулак рабочыя. А ўдалечыні ад іх, сярод пальмаў стаяць катэджы, абкружаныя з двух бакоў пляжамі. У іх жылі амерыканскія спецыялісты, якія зараблялі шалёныя грошы. Расказваючы аб мінулым, кубінскія таварышы кажуць:

«Каб здарылася штосьці падобнае з «Беластокам» сем год таму назад, добраахвотнай работай справа не закончылася б. А цяпер... Цяпер у Фельтане многае змянілася».

Вось так у скарачэнні выглядае хвалюючая прыгода нашага польскага карабля «Беласток» на водах Карыбскага мора, пад гарачым небам Кубы — «выспы гарачай, як вулкан» — як калісьці спявалася ў папулярнай песні.

Гэту гісторыю апісаў у газеце «Известия» ўласны карэспандэнт гэтай газеты ў Гаване, В. Сіланцьеў. (а-ся)

З БССР

З БАЛГАРЫІ І ФІНЛЯНДЫІ

Беларуская сталіца перажывае ажыўлены дыпламатычны сезон. Мінск прымаў дэлегацыю Балгарскай камуністычнай партыі на чале з сакратаром балгарскага ЦК Нача Папазавым. Карэспандэнту Беларускага тэлеграфнага агенцтва Папазаў, між іншым, сказаў:

«Мы вельмі ўсхваляваны тым, што беларускі народ з любоўю адносіцца да балгарскага народа, і цешымся тым, што Кампартыя Беларусі, грамадскія арганізацыі так многа робяць для ўзаемнага азнаямлення, для паглыблення і пашырэння дружбы паміж нашымі братнімі народамі».

У нядзелю, 21 лістапада прыбыў у Мінск старшыня фінскай дзяржаўнай гандлёвай дэлегацыі, міністр заграні чных спраў Фінляндыі Ахці Кар'ялайнен з жонкаю. Разам з ім прыбыў надзвычайны і паўнамоцны пасол Фінляндыі ў Савецкім Саюзе Йорма Ванамо з жонкаю.

ТРАКТАР «ЭЎРЫКА»

Вучоныя Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі распрацавалі канструкцыю трактара на пнеўмагусеніцах «ВПГ-101-Эўрыка». Яго хуткасць — 25 кіламетраў на гадзіну. Прыдатны ён пры любых работах.

ФЕСТЫВАЛЬ БЕЛАРУСКІХ ФІЛЬМАЎ

Беларускія газеты паведамляюць, што ў Маскве адбываўся фестываль беларускіх фільмаў. Дэманстраваліся такія фільмы, як «Пісьмы да жывых», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Горад майстроў» і інш.

КАШТОЎНЫ ГАРШЧОЧАК

Выбіраючы бульбу, рабочая саўгаса «Кастрычнік» у Воранаўскім раёне Марыя Алекса знайшла невялікі гаршчочак са старадаўнімі сярэбранымі манетамі. На адной з іх віднеўся сілуэт караля Зігмунда III і дата — 1624 год. Акрамя гэтага ў гаршчочку былі літоўскія, польскія і фламандскія манеты XVI—XVII стагоддзяў. Скарб перададзены ў Гродзенскі гістарычна - краязнаўчы музей.

З СІБІРЫ НА БЕЛАРУСЬ

У Асінаўскае і Астравітае азёры мінулай вясною выпушчана маляўкі пелядзі. Гэта рыба жыве ў рэках Сібіры. Яна хутка расце. Пелядзь будзе перасялена і ў другія азёры Беларусі.

ГОРАД БЕЛАРУСКІХ КАПАЛЬНЯЎ

Салігорск паўстаў вельмі нядаўна на палескай зямлі. Тут дзейнічае вялізны камбінат мінеральных угнаенняў для патрэб сельскай гаспадаркі — робленых з багатых пакладаў сільвінітавай солі.

У маладым горадзе многа моладзі, якая бачыць тут сваю жыццёвую будучыню. Маладыя жэняцца, атрымоўваюць кватэры, заводзяць сем'і.

На здымку бачым шлюб маладой пары. (СЯ)

Перастаньма „паляпшаць“...

У дагэтуляшняй дзейнасці БГКТ гісторыя Гарадскога аддзела БГКТ у Беластоку мела асаблівае значэнне. Менавіта, у гэтым аддзеле мацавалася большасць цяперашніх форм дзейнасці Галоўнага праўлення нашага таварыства; у гэтым аддзеле былі арганізацыйныя пачаткі цяперашняй эстрады «Лявоніха», навуковага гуртка, беларускіх радыёгутарак па радыёвузлах, сеансаў фільмаў, аўтарскіх сустрэч, вечарын-фестынаў, бібліятэк і бібліятэчных пунктаў ці Беларускай секцыі Беластоцкага аддзела Польскага людазнаўчага таварыства.

За сем год існавання Гарадскога аддзела БГКТ можна далічыцца амаль сорак розных форм, спосабаў ягонай дзейнасці — перад усім, у гадах 1958/59. Так званую пробу часу вытрымала аднак усяго каля дзесяці форм дзейнасці, калі не лічыць тых форм, якія перайшлі да выключнай гесты ГП БГКТ і атрымалі асобнае фінансаванне, як жыццяздольныя творы (напр. «Лявоніха» ці навуковы гурток).

Як кажуць, памерлі натуральнай смерцю такія ініцыятывы, як арганізацыя клуба беларускай інтэлігенцыі, курсаў беларускай гісторыі і мовы, майстэрні-вітрыны беларускіх мастакоў ці арганізацыя гурткоў БГКТ у фабрыках або ў паасобных кварталах горада. Невыпадкова засталіся ў жывых формы дзейнасці тыповай «разрыўкі» — забавы, фільмы, аўтарскія сустрэчы, выстаўкі, конкурсы, экскурсіі, урэшце бібліятэка-чытальня.

Беластоцкія рэальнасці

Жыццёвыя амбіцыі беларуса-рабочага ці інтэлігента — можа «залатвіць» толькі яго пазіцыя ў грамадстве. Інтарэсы яго жыццёвай перспектывы патрабуюць выяўляць сваю актыўнасць, вынаходлівасць і таварыскія зацікаўленні не ў дзейнасці аддзела, але, перад усім, у дзейнасці спецыялізаваных арганізацый і клубаў НОТ, Акадэміі, ВРН ці «Седмю». Прытым, гэтыя клубы сваёй заходнасцю і камфартабельнасцю перавышаюць на цэлае неба чытальню аддзела пры вул. Варшаўскай 11...

Істота БГКТ заключаецца ў падтрымоўванні і спрыянні грамадскаму культурнаму руху, і цалкам натуральна, што беларусы спадзяюцца ад БГКТ толькі магчымасці «разрыўкі» — менш або больш рэфлексійнай. У забаве, экскурсіі, фільме кожны бачыць такі ці іншы практычны сэнс. Гэтыя тры формы дзейнасці, здольныя выклікаць шырокае зацікаўленне, з'явіліся ў канцы падставаю бытавання аддзела. У ценю гэтых форм скромна вегетуюць бібліятэка, конкурсы, выстаўкі, аўтарскія сустрэчы, якія хутчэй за ўсё адыгрываюць ролю дадатковай атракцыйкі. Зрэшты, такі парадак спраў вынікае з аб'ектыўнай ролі БГКТ - папулярызатара і ўсялякія тэндэнцыі ў кірунку, так званага, «паляпшэння дзейнасці» урэшце - рэшт аказваюцца чыстай вады маніяй.

Зварочвае ўвагу трываласць розных музычных курсаў для падлеткаў, якія штогод арганізоўвае аддзел. Вядома, таямніца іх трываласці ў тым, што такіх курсаў у Беластоку

(Працяг на стар. 5)

Успаміны 33

Абвінавачаных было 40 асоб. Пра мяне і пра некаторых другіх таварышаў пракурор пісаў:

«...што ад 1929 года да лістапада 1934 года на тэрыторыі Бельска Падляшскага павета, маючы намер сілай змяніць строй Польскай Дзяржавы і адарваць ад яе ўсходнія ваяводствы, прынялі ўдзел у накіраваным на гэтую мэту загаворы пад назвай: «Камуністычная партыя Заходняй Беларусі» і, будучы членамі гэтага загавару, збіралі агнестрэльную зброю для ўзброенай барацьбы.»*)

Крыху далей пракурорскі акт абвінавачання вось так рэкамендаваў маю асобу:

«...Хведар Савіцкі, як надта ж жвавы і энергічны дзеяч, восенню 1934 года выконваў адначасова абавязкі сакратара першага падрайкома, а апрача гэтага быў членам АК**) Беласток і прадбачваўся вышэйшымі партыйнымі ўладамі на платнага работніка партыі...»

Многа было ў тым звычайнай паліцэйскай хлусні. Членам Акружнога камітэта КПЗБ я ніколі не быў і ніхто таксама не прапанаваў мне стаць штатным партыйным работнікам. Але з цэлага акту абвінавачання ясна вынікала, што пракуратура намагаецца зрабіць мяне галоўным героем судовай камедыі. Нездарма маё прозвішча паставілі на першым месцы акту абвінавачання.

Тэрміну судовай расправы я не ведаў. Трэба было рыхтавацца да абароны. Дапамагалі мне таварышы, асабліва Літман Новік, студэнт права, аб якім я ўжо ўспамінаў. Акт абвінавачання таксама дакладна аналізавала кіраўніцтва турэмнай камуны, а таварышы на свабодзе звязаліся між іншым са славутым адвакатам, маім аднаіменнікам — Хведарам Дурачам.

Калектыўна было пастаноўлена, што я да закідаў пракурора не прызнаюся, а ў судзе маю выступіць з прамовай аб агульным становішчы сялян Бельскага павета, аб іх бядзе і галечы.

Суд пачаў разглядаць нашу справу недзе ў сакавіку 1936 года. Дакладнай даты, на жаль, я не памятаю. Пасля фармальнай працэдуры суддзя звярнуўся да мяне:

— Ці абвінавачаны прызнаецца да віны?

— Не! — заявіў я коратка.

— Што тады абвінавачаны можа сказаць у гэтай справе?

Я адразу распачаў прамову, да якой раней ужо рыхтаваўся. Гаварыў аб пацыфікацыях беларускіх вёсак, аб паліцэйскіх гвалтах, аб самаволі секвестратараў у вёсцы Райск. Суддзя аднак не захацеў мяне слухаць. Калі я не звяртаў увагі на яго папярэджванні, ён адабраў мне голас, а калі, нягледзячы на гэта, я гаварыў далей, ён загадаў:

Абвінавачанага Хведара Савіцкага выключаю з сённяшняга дня разбору справы;

Паліцэйскія схапілі мяне пад рукі і зацягнулі ў падвал судовага гмаху.

На другі дзень з падобнай прамовай выступіў Іван Шыманскі з Райска. Яго таксама суддзя загадаў выкінуць з судовай залы.

Працэс цягнуўся пяць дзён. Добра запомнілася мне спакойная, але талковая, прамова адваката Хведара Дурача. Гэты чалавек паражаў усіх сілай логікі сваіх аргументаў. Ён не стараўся апраўдваць паасобных таварышаў, ён граміў асноўны, гэты гарматні закід пракуратуры, што райскае выступленне сялян было планава падрыхтаванае камуністамі і быццам мела яно даць пачатак узброенаму паўстанню супраць існуючага дзяржаўнага строю. Хведар Дурач пераканаўча расправіўся з гэтым закідам.

Важную, хаця сабачую, ролю ў нашым працэсе адыграў няслаўнай памяці жыхар Райска, Павел Чэрвінскі. Я ведаў яго ад пачатку сваёй падпольнай дзейнасці. Чэрвінскі быў адным з першых членаў райскай ячэйкі КПЗБ. Мясцовы Сельскі камітэт партыі ўзлажыў на яго абавязкі агітатара — «масавіка». На сходах, мітынгах і на масоўках выступаў ён заўсёды з палымянымі прамовамі, паказваў сябе як адважнага, гатовага на ўсё камуніста. Заклікаў да рашучых выступленняў. Мы яму верылі. Зналі яго амаль усе члены праневіцкага падрайкома. 13 кастрычніка 1934 года, калі паліцыя правяла масавыя арышты ў Райску і наваколлі, сярод арыштаваных Паўла Чэрвінскага не аказалася. Ён пачаў скрывацца. Хадзіў ад вёскі да вёскі па цэлым Бельскім павеце, а таварышы, члены КПЗБ, на сваю бяду шчыра яму дапамагалі. Потым выявілася, што Чэрвінскі не хаваўся перад паліцыяй, але дапамагаў ёй выкрыць многіх камуністаў, якія аставаліся яшчэ на волі. У след за Чэрвінскім ехалі паліцэйскія і арыштоўвалі тых, хто з добрай верай даваў яму начлег і ежу.

*) Гэты і далейшыя цытаты ўзяты з акту абвінавачання, які захаваўся да нашых дзён.

**) Разыходзішча пра Акружны Камітэт КПЗБ.

Дзіўны лёс народнай казкі

Дзіўны і крыўдны яе лёс. Акроеная, «упрыгожаная», «дашліфаваная» мастакамі, пазбаўлена часта істотнага яе зместу. выдаваная ў сотнях тысяч экземпляраў. стаецца народная казка прыемнай, нявіннай гульнёю для дзяцей і старэйшых.

А калісь, гадоў таму 60 ці 70, вандравала сялянская казка ад хаты да хаты ў прымітыўнай, непісьмовай форме, выяўляючы народную мудрасць, народны светапогляд, народную філасофію, народную наіўнасць.

Робяць крыўду народнай казцы фальклярысты, літаратураведы, знаўцы мастацтва праз свае аналізы мастацкіх вартасцей, праз раскладанне яе на часціны, паказванне яе алегорый, метафар і г.д. Бо ўсе гэтыя катэгорыі, аналізы, якімі паслугоўваюцца мовазеды, з'яўляюцца іх, сучасных моваведаў катэгорыямі, адпаведнымі да іх ведаў, светапогляду, спосабу разумення.

А тым часам нішто не паказвае, каб народ, які тварыў свае несмяротныя казкі, разумеў іх як нейкую алегорыю, г.зн. нішто не паказвае, каб народ не разумеў гэтых казак проста і даслоўна. Каб разумець народную казку, трэба зразумець аўтэнтычны народны светапогляд і ў яго святле аналізаваць яго літаратуру, казку, а не ў святле сучасных літаратурных паняццяў і катэгорый.

Зразумела, у кароценькім артыкуле нельга нічога талковага сказаць аб светапоглядзе адізаляванага ад свету сялянскага грамадства, ствараючага самабытную культуру. Кожны, аднак, хто сутыкнуўся з праўдзівымі фальклорнымі запісамі, хіба ведае аб тым, што няма ў іх вострага размежавання паміж ведамі аб свеце, светапоглядам, а казкай, літаратурай. І кожны, каму прыходзілася слухаць аўтэнтычных апавяданняў і казак. скажам. сярод кудзельніц у доўгія зімовыя вечары, ведае, што гэтыя часта найбольш фантастычныя апавяданні, найчасцей трактаваліся, як расказы аб канкрэтных падзеях, якія здарыліся ў іх вёсцы або ў бліжэйшай аколіцы. Часта датычылі яны асобы апавядальніка, яго знаёмых, продкаў, дзядоў, прадзедаў і г.д. Згодна з народным светапоглядам увесь свет перапоўнены быў дзіўнымі фантастычнымі з'явамі, як чалавек надзелены псіхалогіяй. Хацелася б сказаць, што быў гэта свет быццам з казкі дзіцячай, калі б гэтая казка не была менавіта светам народнага светапогляду, з якога сучаснасць стварыла дзіцячыя гульні. Схільнасць да веравання ў розныя фантастычныя казачныя падзеі ў беларускага селяніна пацвярджаюць усе этнографы, а М. Федароўскі падае прытым наступныя прыклады:

«Так, напрыклад, калі восенню 1881 года ў вёсках распаложаных непадалёк Слоніма панавала страшэнная воспа, адна жанчына з вёскі Студзяроўшчыны разгаласіла, што выйшаўшы раніцаю перад хату, убачыла сярод густой імглы сілуэт жанчыны ў чорным адзенні, якая павольна перасоўвалася над вёскаю. Некалькі дзён пазней апавядана сабе казку аб чалавеку з рагамі, якога не далей як учора меў нехта сустрэць у лесе, а неўзабаве разышлася пагалоска пра Цыгана-чараўніка, які каля Навагрудка трох хлопцаў у ваўкоў пераменіў. Помню таксама, што адной зімы вялікае ў народзе зрабіла ўражанне звестка аб набліжаўшымся канцы свету і яшчэ не меншае аб дзіцяці, якое зараз пасля нараджэння мела закрычаць «дайце хлеба!», што абазначаць мела голад у недалёкай будучыні. («Люд беларускі» т. І, стр. 8)

Таксама многія запісы беларускага фальклору пачынаюцца вельмі канкрэтна:

«Паказваюць старыя людзі, што каля Свіслачы з таго свету каморнік хадзіў, праз кілька лет, па цэлых начах, зіму і лета, з ланцугом перамерваў поле, забіваў шпікі ў зямлю і зазначаў граніцы. А гэта ён за жывую галаву браў подкуп і мерыў не папраўдзе. У іншых вёсках не пільнаваліся граніц так як мерыў ён за жыцця, але так як пасля смерці».

Або:

«Як у Поразаве была бура, то бачылі ў хмары, што шасцёх вялізных мужчын нештась усё ралі, так тут зноў віхар рваў страхі, дамы, платы, усё».

Казкі аб волатах, асілках, вернідубах і т.д. М. Федароўскі змяшчае ў раздзеле прысвечаным міфалогіі беларусаў. Спаўнялі яны сярод беларусаў такую ж ролю, як міфічныя апавяданні старажытных рымян ці грэкаў, г. зн. былі не толькі літаратурнымі творамі, але праявам пануючых вераванняў. Калі ж разыходзіцца аб казкі пра людзей перамененых у ваўкоў і іншых звяроў, аб жыцці звяроў, у якіх прыпісваецца ім чалавечую псіхалогію, усё гэта было неадлучным элементам народных вераванняў.

Гаворыцца часта аб грамадскай ролі казкі, аб тым, што высмейвала яна багатых а ўзрушала бедных, што кляйміла грамадскія заганы, угрунтоўвала веру ў астатковую перамогу справядлівасці над несправядлівасцю і г.д. Усё гэта праўда. Грамадская роля казак была б аднак беспараўнальна меншай. калі б трактаваліся яны выключна як літаратурныя творы, у якіх апавядаецца аб падзеях фікцыйных, выдуманых. Так аднак не было. У аграмаднай большасці казкі і легенды трактаваліся даслоўна, што зрэшты характэрна для народнага разумення не толькі казак, але і літаратуры наогул. І гэта ўзмацняла іх грамадскую ролю.

УЛАДЗІМІР ПАЎЛЮЧУК

Калі Павел Чэрвінскі стаў правакатарам, цяжка сказаць. Праўдападобна незадоўга да райскага выступлення. Гэта, дарэчы, на маю думку, не мае істотнага значэння.

Урэшце «ўдалося» паліцыі «арыштаваць» райскага «масавіка» і Павел Чэрвінскі пачаткова знайшоўся сярод нас на лаве абвінавачаных на 14 месцы па спіску. Такім чынам паліцэйскія ўлады намагаліся прыкрыць яго правакатарскую дзейнасць. Нібыта ён таксама абвінавачаны, як і мы ўсе. У акце абвінавачання пра Чэрвінскага гаварылася між іншым так:

«Павел Чэрвінскі да віны прызнаўся і ў падрабязных паказаннях ахарактарызаваў рост камуністычнай арганізацыі ў вёсцы Райск, генезіс і ход антыпадаткавых выступленняў і выявіў некаторых вядомых яму членаў партыі...»

Ужо з гэтых пракурорскіх слоў ясна вынікае яго правакатарская роля. Пасля першых дзён судовага разбору нашай справы суд рашыў забраць Паўла Чэрвінскага з лавы абвінавачаных і далей выступаў ён як сведка. Са сваёй сабачай ролі вывязаўся выдатна. Паліцыя высока ацаніла яго «заслугі». За прадажніцтва атрымаў ён бясплатна хутар за Райскам. Потым мы даведаліся, што Чэрвінскі яшчэ ў 1917 г. падчас расійскай рэвалюцыі быў белагвардзейцам.

На пяты дзень зачыталі прыгавор. Мне і Івану Астроўскаму — 10 год турэмнага заключэння, Кахановічу. Тымінскаму, Мамотку і некаторым другім — па 8 год.

Быў гэта першы, найважнейшы, але не апошні судовы працэс па «райскай» справе. Потым пасыпаліся другія. Судзілі асобна жыхараў Крывой, Плюціч, Гусакоў, Гацькоў і другіх вёсак. Разам стала перад судом некалькі сот чалавек.

Прыгавор прыняў я спакойна, хаця не скажу, каб лёгка было на душы. Я ж распачаў толькі 26-ты год жыцця! Цяжка было падумаць, што маладосць мая пройдзе за кратамі пад наглядам ахраннікаў. што прыгавор пазбаўляе мяне ўсяго гэтага, што з роду належыцца чалавеку майго ўзросту. І за што? Бяссільная злосць пераўтварылася ў волю змагання.

У Доме культуры імя Кастуся Каліноўскага ў Гарадку. Фота Г. Рагазінскі

Што новага ў літаратуры?

Сустрэча была нечаканай. Гартаючы ў кнігарні кніжныя навінкі, шукаў я сваёй тэмы. Але нічога цікавячага мяне не траплялася і занятак пачынаў нудзіць. Раптам маю ўвагу прыкавала зусім новае але адкульсьці знаёмае, прозвішча. Ян Верамеюк! Ну, так. Некалькі год таму назад друкаваўся ў «Ніве». Беглы агляд кніжкі абяцаў цікавае чытанне. Я забыў пра сваю тэму. Купіў кніжку і дамоў. І за яе. Чытаў адным захадам. Мала! Я не чытаў, я хутчэй слухаў захапляючы расказ няведамага мне, але блізкага чалавека, які гаварыў аб сваёй нештадзённай маладосці. Слухаў і баяўся, каб расказчык не спыніў гутарку, або не скрыў чаго перада мной. Хацеў ведаць усё з яго жыцця. Бо ў ім бачыў жыццё аднаго з найцікавейшых нашых пакаленняў.

Верамеюк расказваў толькі аб двух гадах гісторыі гэтага пакалення. Пачатак: 15 верасня 1944 года. Бельск Падляшскі. Яшчэ паўтара месяца таму назад горад гарэў у полымі вайны. А ўжо адкрываецца адбудаваная гімназія. Вучні гоцаюць савецкага каменданта горада — галоўнага ініцыятара і пратэктара адбудовы (капітальнае яго выступленне: «Я ведь сказал, что все будет во время. Ну так вот и есть. Учитесь»). Вучацца. Наганяюць страчаныя гады. Маюць нават сваіх карыфеяў: Валодзьку па гісторыі, Толіка па матэматыцы, Юрку па біялогіі. Сябруюць і марацы. Але вось Таня чатыры дні не была ў школе. Прышла з апухлымі павекамі. Пахавала брата. Быў у Цеханоўцу міліцыянерам: забілі бандыты. Потым дзеюцца ў павеце рэчы, ад якіх валасы падымаюцца дыба. Дагэтуль розныя нацыянальнасці жылі тут згодна. Хто хоча іх пасварыць? Вее панурым сярэдневякоўем. У навагоднюю ноч банда «Белага Болька» мардуе ў Боцьках бацьку Валодзькі, спакойнага селяніна. Толік з Валодзькам пішуць заяву ў пэпээр. Юрка ўжо раней запісаўся. Пара і на Янку. Сябры прапускаюць школьныя заняткі і, разам з бяспекаўцамі і міліцыянерамі, сядзяць у засадах і ганяюцца за бандытамі. Потым, на прапанову камітэта, спыняюць навуку і ідуць выконваць партыйныя заданні. Падзеі кідаюць аўтара з аднаго ў другі канец ваяводства. Урэшце апынаецца ён у Лодзі. Пачынае вучыцца на ваеннага лекара. І тут новае заданне. Зноў на банды. Гэтым разам на тэрыторыі Лодзінскага ваяводства. Шматтысячнае падпольнае злучэнне «Варшыца» — сур'ёзная небяспека для народнай улады. Зноў засады і пагоні, сустрэчы вока ў вока з ворагам і адданая праца на карысць мясцовага насельніцтва. І непарыўная духовая сувязь з роднымі беластоцкімі мясцінамі.

АЎТАБІЯГРАФІЯ БЕЛЬСКАГА ХЛОПЦА

Тыповая аўтабіяграфія бельскага хлопца тых гадоў. Тыповая? Так. І нягледзячы на гэта — свежая, прыцягваючая сілай першакрыніц. А гэта многа.

Вывад: удзел выхадцаў з беларускага асяроддзя ў жыцці краіны быў для нас прыкметны бадай што выключна ў грамадскіх і гаспадарчых галінах. Аддача ў стварэнні духовых вартасцей была менш відавочнай. Магчыма патрэбны быў тут час. Пацвярджэннем — Ян Верамеюк.

Прапанова: было б добра, каб кніжка Верамеюка знайшлася ва ўсіх нашых бібліятэках. Трэба таксама падумаць аб сустрэчах аўтара з яго землякамі. Мо дарогу пакажа Бельскі ліцэй, якому Верамеюк прысвяціў прыгожыя старонкі сваёй таленавітай кніжкі?

Г. Валкавыцкі

Jan Wieremiejuk: Na froncie nie byłem. MON, 1965, str. 184.

«ГАЛЬКА», «СТРАШНЫ ДВОР», «РЫГАЛЕТА» НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

У рамах культурна - турысцкай акцыі «Грамады», рэдакцыі «Нашай Всі» і Польскага радыё п.з. «Просім сядаць, едзем» у снежні наведае Беластоцкае ваяводства Дзяржаўная аб'язная опера з Варшавы.

У рэпертуары: 2 оперы Станіслава Манюшкі: «Галька» і «Страшны Двор» і опера Джусепе Вердзі «Рыгалета».

11 і 12 снежня адбудуцца прадстаўленні «Галькі» ў Гайнаўцы ў Доме Гурніка, а ад 13 да 19 у перамешку ўсе оперы будуць прадстаўлены ў Беластоку ў тэатры Вянгеркі.

Білеты прадае «Грамада». Экскурсіі на выезды ў Беласток арганізуе таксама яна.

Адрас: Oddział Wojewódzki STW „Gromada" w Białymstoku ul. Warszawska 38 tel. 2470.

(вл)

На здымку: фрагмент оперы Станіслава Манюшкі «Галька».

«БЕЛАЯ НЯДЗЕЛЯ» БЕЛАСТОЦКІХ ЛЕКАРАЎ

Па ініцыятыве беластоцкіх лекараў арганізавана ў рамах так званай «белай нядзелі» выезд у вёску Ялоўка, якая знаходзіцца ў адлегласці 70 кіламетраў ад Беластока. Мэтай выезду была праверка мясцовага насельніцтва. Лекары рэнтгенолагі, тэрапеўты і стаматолагі праверылі, агледзелі і прасвятлілі каля 800 чалавек.

На здымку: група лекараў і медсясцёр у вёсцы Ялоўка. (а-ліў)

Фота: Я. Мазурэк.

Шкодная інтэрпрэтацыя ролі БГКТ у галіне асветы

(Працяг са стар. 1)

вінны прымаць удзел ва ўсіх мерапрыемствах устаноў і прадпрыемстваў, дзе вырашаюцца справы беларускай асветы і культуры. Прыкладна, працаўнікі таварыства могуць апрацаваць прыкладную праграму курса асветы дарослых аб беларускай праблематыцы, але планаваць, арганізаваць і адказваць за гэтыя справы павінны тыя, хто да гэтага пакліканы — аддзелы асветы. Каб арганізаваць настаўнікам курс для азнаямлення з новай праграмай беларускай мовы павінна дбаць пра гэта Куратория, а не таварыства. Агляды беларускай мастацкай самадзейнасці павінны арганізаваць ВДК і ПДК пры дапамозе таварыства, а не таварыства. Беларускую культуру могуць і павінны шырыць не толькі БГКТ, але і іншыя арганізацыі, якія існуюць на вёсцы, хаця, на жаль, планы ваяводскіх арганізацый гэтага не прадбачваюць.

Значыць у будучай працы БГКТ павінна скінуць з сябе гэтыя аблудныя (не) абавязкі. Па-сутнасці гэта зусім не абавязкі, бо іх ніхто не ставіў перад таварыствам. Наадварот, сур'ёзныя заданні ставіліся перад школьнай адміністрацыяй і рэсортам культуры. У далейшым трэба зрабіць усё, каб прыпомніць некаторыя пастановы паасобным установам і прадпрыемствам і ўказаць на іх абавязкі ў галіне беларускай асветы і культуры. І хіба гэта між іншым заданне БГКТ і яго праўлення.

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

АДНЫМ СКАЗАМ

У палове снежня адбудзецца ў Беластоку нарада на тэму: як палепшыць працу клубаў «Руху» і ГС.

*

У культурнай дзейнасці вялікае значэнне маюць каардынацыйныя камісіі ў паветах. Сваю працу такія камісіі пачалі ўжо (у кастрычніку і лістападзе) у 8 паветах. Астатнія, чамусьці, адлажылі на пазней.

*

Культурна - асветная праца ва ўсіх арганізацыях жанчын была ацэнена на форум Прэзыдыум ВРН у Беластоку.

*

12 дэкламатарскі конкурс ужо на ходзе. Адбываюцца ў тэрэне агляды. Тэма конкурсу звязана з 1000-годдзем Польскай Дзяржавы. Павятовыя агляды пачнуцца ад новага года.

*

Другі тыдзень снежня быў прысвечаны ў працы бібліятэк на павятовыя семінары для грамадскіх бібліятэкараў.

*

Адбываюцца запісы на новы 2-гадовы кваліфікацыйны курс для бібліятэкараў з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй. Пасля курсу бібліятэкар мае поўныя бібліятэкарскія кваліфікацыі.

*

Аказваецца, найбольш папулярнымі тэмамі ў жаночым конкурсе «Здароўе ў сям'і» з'яўляюцца: асабістая гігіена і выхаванне малых дзяцей. (вл)

Дух Пушчы ў Беластоку

Карціны, якія ў час верасьнёвага І Агульнапольскага пленэра ў Белавежы выйшлі з-пад пэндзля мастакоў, развешаныя на сценах Беластоцкага музея ў Ратушы, вабяць нас, мо і захапляюць, а напэўна прымушаюць да задумы. Дух Пушчы жыве ў іх. Жыве ў іх яе непаўторны драматызм, яе непаўторная вялікасць. Наогул карціны ўводзяць нас у непасрэднае «густое» жыццё лесу. Карціны, з якіх вызіраюць чырвоныя купалы царквы, гавораць, што такі белавежскі краявід запаланіў некаторых мастакоў. Але дрэвы і тут неадлучны элемент.

Самую Пушчу, яе багаты свет (большасць карцін навязвае да гэтай тэмы) розныя мастакі паказвалі па-рознаму і вельмі цікава. Працы пераконваюць гледача, што Пушча патрапіла інспіраваць неспакойную творчую душу мастака.

Што «намалявана» на паасобных карцінах? Яшчэ часта такое пытанне можна пачуць. Яно не мае сэнсу ў адносінах да сучаснага мастацтва. так як мела сэнс да мастацтва, напрыклад, XVIII стагоддзя. Не што «намалявана», але як гэтае нешта ўздзейнічае на тваё ўяўленне — так трэба б падыходзіць і да карцін з Белавежскага пленэра, плён якога мае скласці першы парастак галерэі сучаснага мастацтва ў Беластоку. (вл)

У папярэднім нумары я пісала аб тым, як жанчыны павінны дбаць пра сваё здароўе ў перыяд цяжарнасці. Зараз хачу параіць, як жанчыны ў перыяд цяжарнасці павінны дбаць пра свой знешні выгляд.

Гарадскія жанчыны, тыя што працуюць у розных прадпрыемствах і ўстановах, наогул больш дбаюць пра свой знешні выгляд і адзенне ад тых жанчын, што нідзе не працуюць, або вясковых жанчын.

Найбольш істотным правілам з'яўляецца свабоднае адзенне. Усе часткі адзення павінны быць крыху завялікія, свабодныя. Трэба пазбягаць цесных паясоў да панчох, а катэгарычна забараняецца насіць круглыя падвязкі, якія вельмі часта сустракаецца ў маладых дзяўчат на вёсцы. Пастаянны ўціск такіх падвязак, выклікае застой у венах (жылах) і з'яўляецца прычынаю паўставання расшырэння вен на нагах (żylaków). Прычынаю расшырэння вен можа быць таксама неадпаведны абутак. Найбольш карысны абутак у перыяд цяжарнасці — гэта на нізкім абцасе, або на малым катурне, трохі шырэйшае, як нармальна мы носім, гэта на выпадак, калі выступіць пухліна. А як смешна выглядае цяжарная жанчына ў апошніх месяцах цяжарнасці, калі ідзе ў туфлях на высокім абцасе. Памылковым з'яўляецца, што ў перыяд цяжарнасці нельга насіць ліфчыкаў (станікаў). Трэба абавязкова насіць і то размерам большыя. Ніжнюю бялізну пажадана часта змяняць.

Сукенку пашыць шырэйшую, трохі даўжэйшую, асабліва спераду, найлепш было б з жакеткаю. Добра да сукенкі прышпільваць белы варатнічок. Вельмі практычна пашыць такі сарафан, які бачыце на здымку. Спераду зашпільваецца ён на гузікі, па чатыры з кожнага боку. Добра гэта тым, што калі жывот робіцца большым, гузікі можна перашываць. Блузкі і світэры можна змяняць часта. Спадніцы і блузкі не з'яўляюцца ані эстэтычным, ані гігіенічным уборам на перыяд цяжарнасці. Нельга дапусціць да таго, каб убор падкрэсліваў дэфармацыю таліі цяжарнай жанчыны.

Жанчыны выйшлі ўжо з перыяду брудных і цесных халатаў (шляфрокаў), прытоптаных хатніх туфляў і неўпарадкаваных валасоў.

Жанчына заўсёды павінна выглядаць прыгожа, нават тады, калі яе талія мае 100 см.

АКСІННЯ

ЯШЧЭ ПРА ПАПУЛЯРНА-НАВУКОВУЮ СЕСІЮ

На заключэнне сесіі сакратар прапаганды КВ ПАРП тав. Мікульскі сказаў, што дакладнае пазнанне гісторыі Грамады можа мець не толькі навукова-тэарэтычнае значэнне, але і практычнае.

Гэтая слушная заўвага ўжо знайшла часткова пацвярджэнне. Маю тут на ўвазе артыкул рэд. Паўлючука ў «Ніве» (нр 43, 24.X.1965 г.) пад загалоўкам «Радыкалізм беларускай вёскі», з якога відаць, што ў час падрыхтоўкі матэрыялаў да сесіі ўзнікла патрэба паглыблення ведаў аб Грамадзе, якія былі вядомымі да гэтага часу, прычым трэба адразу падкрэсліць, што рэд. Паўлючук закрануў у сваім артыкуле надзвычайную праблему. Хачу і я на гэтую тэму некалькі заўваг далучыць.

Прашу, каб вы не аднесліся да маёй рэплікі ў гэтай справе як да жадання даць адказ, або спробы рашэння пастаўленай аўтарам праблемы. Гэта наогул справа вельмі цяжкая і немагчымая ў рамах прэсавага артыкула.

Таму я хацела б дадаць толькі некалькі рэфлексій да праблемы раптоўнасці змен, якія адбыліся ў беларускім народзе ў першых гадах пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі. Рэд. Паўлючук бярэ як зыходны пункт да параўнанняў даследванні Міхала Федароўскага спрад 60—70 гадоў. Федароўскі бачыць беларускую вёску, якая як быццам бы ад стагоддзяў замерла ў нерухомасці. Дазволю сабе сказаць, што даследчыкі беларускай справы ў пазнейшы перыяд, з пачаткам дваццатых гадоў таксама «не заўважылі» змен. Возьмем Станіслава Грабскага «Заўвагі аб бягучай гістарычнай хвілі Польшчы» (1923 г.), шмат артыкулаў Вацлава Студніцкага, а нават Ляона Васілеўскага. Усе яны адносіліся да беларускай праблемы як да статычнага вобразу і ў асноўным як найлягчэйшай да вырашэння, чым якая-небудзь іншая нацыянальная праблема ў тагачаснай Польшчы. Раптоўнасць змен, якія адбываліся ў беларускім народзе, заўважыла нямнога палітыкаў і публіцыстаў. Да гэтых нешматлікіх адносіўся Канстанты Срокоўскі. Але і ён, а нават будучыя кіраўнікі Грамады ў 1920—1923 гадах не ацанілі ўсёй глыбіні змен і яшчэ верылі, што ў пэўных умовах, асабліва пры задавальненні мінімальных беларускіх пастулатаў — працэс бурных змен удасца паўстрымаць. Але гэты працэс не стрымаўся, а ўзрастаў. І 4 ваяводствы: Палескае, Віленскае, Беластоцкае і Навагрудскае, якія шматлікім здаваліся быць найлягчэйшай тэрыторыяй да рэалізацыі асімілізацыйнай палітыкі, не толькі не здзейснілі надзеі, але сталіся своеасаблівым складам рэвалюцыйнага пораху на ўсю Польшчу.

Першым прадвеснікам надыходзячай буры ў народзе «забытым праз Бога і людзей», для многіх громам з чыстага неба — былі вынікі выбараў у Сейм у лістападзе 1922 года. Наступным громам, які разлёгся па ўсёй Польшчы — было паўстанне апазіцыі ў «Вызваленні» на Віленшчыне і Палессі, якая ў 1924 годзе ўтварылася як асобная партыя — Незалежная сялянская партыя, на чале якой стаяла група паслоў у сваёй большасці беларусы: Балін, Галавач, Бон, Шакун, Шапель. З Віленшчыны паходзіў таксама кіраўнік НПХ — Сыльвестр Ваяводскі. НПХ дзякуючы сваім сувязям з КПП, паступова распаўсюджвала свае ўплывы на ўсю Польшчу і сталася найбольш радыкальнай польскай сялянскай партыяй з удзелам вялікай колькасці беларусаў. Месцам, адкуль выводзілася НПХ, была Вільня, якая ў той час была цэнтрам беларускага нацыянальна-вызваленчага руху. У хуткім часе пасля НПХ — разбушавалася бура, Грамада. 10 гадоў пазней, зноў у Вільні ўтварылася група польскай інтэлігенцыі радыкальнай на чале з Генрыкам Дэмбіньскім. уплывы якой ззялі на ўсю краіну.

Пералічаныя тут 4 гістарычныя здарэнні ў міжваеннай Польшчы не выпадкова мелі свае пачаткі на Віленшчыне і Палессі. Кожнае паасобку паўстала з многіх прычын, але іх супольным назоўнікам была глыбокая сувязь з кліматам, які існаваў на гэтых землях і раптоўнымі зменамі, якія ўзніклі ў беларускім народзе ў дваццатых гадах нашага стагоддзя.

Менавіта справа ідзе пра ўстанаўленне прычын раптоўнасці гэтых змен у беларускім народзе ў гэты перыяд. Гэта праблема надзвычай важная, якая насоўваецца ў час чытання артыкула рэд. Паўлючука. Да гэтага часу лічылі, што гэтымі прычынамі былі: І. вынікі вайны і рэвалюцыі ў Расіі, а таксама ўтварэнне БССР, 2. шасці- ці васьміразовыя змены ўлады на працягу некалькіх гадоў на тэрыторыі Віленшчыны, Беласточчыны і Палесся, 3. вынікі неразумнай нацыянальнай палітыкі як эндэцкай так і пілсудчыкоўскай, а таксама банкруцтва планаў апоры праз усялякія беларускія партыі на якую-небудзь дзяржаву буржуазнага тыпу. 4. той факт, што нацыянальнае пытанне на Заходняй Беларусі поўнасцю пакрывалася з сялянскім пытаннем, 5 фактарам вялікай важнасці было, бясспрэчна, тое, што на чале нацыянальна-вызваленчай барацьбы сталі радыкальныя элементы, гегемонам у гэтай барацьбе сталася Камуністычная партыя, а не як у Заходняй Украіне, дзе нацыянальны рух быў дыферэнцыраваны.

І вось сёння штораз больш мы павінны задумоўвацца над выказваннем Марыі Кашуцкай на І з'ездзе КПЗБ (1928 г.). Бо яна, гаворачы аб прычынах небывалых поспехаў Грамады, шукала крыніцы гэтай з'явы не толькі ва ўсіх вышэй прыведзеных фактарах, але сягнула да гісторыі беларускага народа. Тав. Кашуцкая (Кастрэва) сцвярдзіла, што беларускі селянін ад вякоў быў свядомы сваёй грамадскай (каставай, а потым класавай) адасобленасці. а не быў свядомы нацыянальнай адасобле-

ДАДАТАК «НІВЫ» ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ
№ 50 (411) 12 снежня 1965 г.

ЛЯСНАЯ СТАЛОВАЯ

Нас нясуць з крутой гары
Лыжы — коні смелыя.
Сталі мы, як млынары,
Ад сняжынак белыя.

Цяжка птушкам і звяркам
У зіму суровую.
Я кажу сваім сябрам:
— Зробім ім сталовую.

Мы з пянькоў змялі сняжынкі
І кладзём на іх скарынкі,
Сыплем ягады рабіны,
Што гараць, нібы рубіны,
Тут і шышачкі яловыя —
Будзе добрая сталовая.

Паўлюк Прануза

Ігар заўсёды моцна баяўся холаду. У класе ён аблюбаваў сабе месца ў самым зацішным кутку, каб з дзвярэй ці з вокан скразняком не прадзьмула. Зімой яго і не выцягнеш на вуліцу. Улетку, праўда, ён часцей бываў на двары, але ніхто не бачыў Ігара ў трусіках або ў майцы. Аднойчы сябры неяк угаварылі яго пакупацца. Ігар згадзіўся, але палез у ваду ў камізэльцы.

— Голы прастуджуся, — кажа.

І каб быў худы ці які хваравіты, а то шчокі ружовыя, сам тоўсты, што саломы куль. Цімка кажа, што ў Ігара тлушчу, як у пінгвіна, яго і без вопраткі можна на полюс пасылаць.

У час зімовых канікул паехаў Ігар з бацькам у вёску да дзядзькі. Хоць у машыне грэла печка, Ігар папрасіў маці абвязаць шалікам каўнер паліто, а ногі захутаць у ватовую коўдру. І ўсё роўна ў дарозе моцна змёрз.

У вёсцы, куды ні зірнеш, — прыгажосць. Палі бялюткім снегавым пухам засланы, дрэвы ў інеі стаяць. Ігару і хочацца прабегчыся па цаліне, ды марозу баіцца. З-за яго і Міхасёк, стрыечны брат, сумуе ў хаце.

— Давай да таты ў кузню збегаем, — прапануе Міхасёк.

— Што ты. Глядзі, якія гурбы на дарозе! — жахнуўся Ігар.

— А ты на санкі сядзеш, я цябе мігам дамчу, — угаварвае Міхасёк.

Угаварыў. Вось і кузня. Пераступіў Ігар парог і рот разявіў ад здзіўлення. У горане вугалі гараць, аж гул ідзе. Дзядзька стукае малатком па кавалку распаленага жалеза. Яно такое падатлівае, мяккае, як цеста, калі маці пірагі пячэ. Нарэшце, дзядзька паклаў молат і тыцнуў гарачае жалеза ў карыта з вадой. Зашыпела яно, угору пара шуганула.

— Навошта гэта вы? — пацікавіўся Ігар.

— Як навошта. Загартоўваю! — адказаў дзядзька і пажартаваў: — Каб не баялася ні гарачыні, ні холаду.

Задумаўся Ігар. Дык вось чаму яго сябры холаду не баяцца. Гэта ж яны ўлетку пякуцца на сонцы, а потым голымі — бултых у ваду! Вось таму і дужыя.

Ігар не стаў чакаць надыходу лета. Яму хацелася адразу ж «загартавацца». Вярнуўшыся з вёскі дамоў, ён выбраў час, калі дома нікога не было, напусціў у ванну ледзяной вады. Потым распрануўся і сеў каля батарэі. А батарэя была такой гарачай, што Ігар праз некалькі хвілін аж спацеў. «Градусаў на сто награўся», — рашыў ён, мацаючы ўзмакрэлы лоб.

Пасля гэтага хлопчык хуценька падбег да ванны і — бултых у ваду!

Зашыпеў ён ці не, пайшла пара ўгору, убакі ці ўніз — Ігар нічога не помніў. Холад вострымі калючкамі сціснуў грудзі, заняло дыханне, усё цела ахапілі дрыжыкі.

Ледзь жывы ад холаду Ігар дабраўся да ложка і з галавою залез пад пярыну. Хутка ён сагрэўся і заснуў.

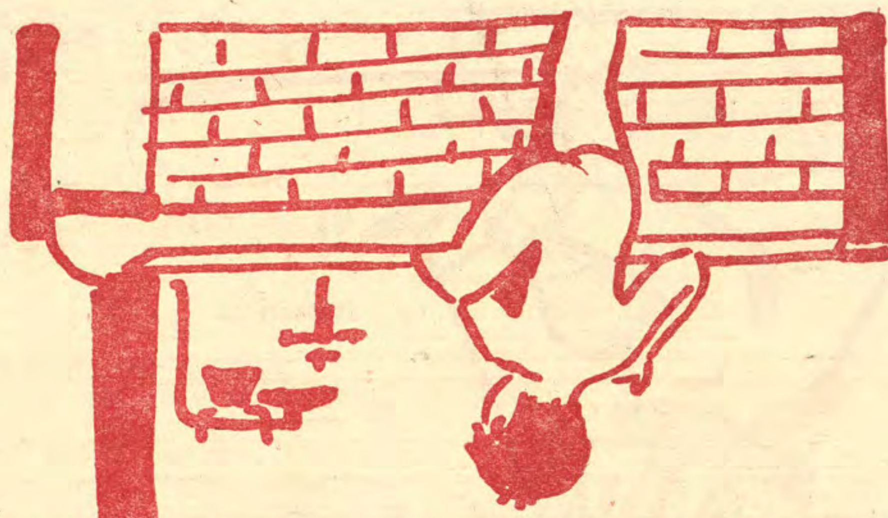
...Прачнуўся Ігар — у вачах плавалі цёмныя кругі. Не адразу заўважыў ён незнаёмага дзядзьку ў белым халаце.

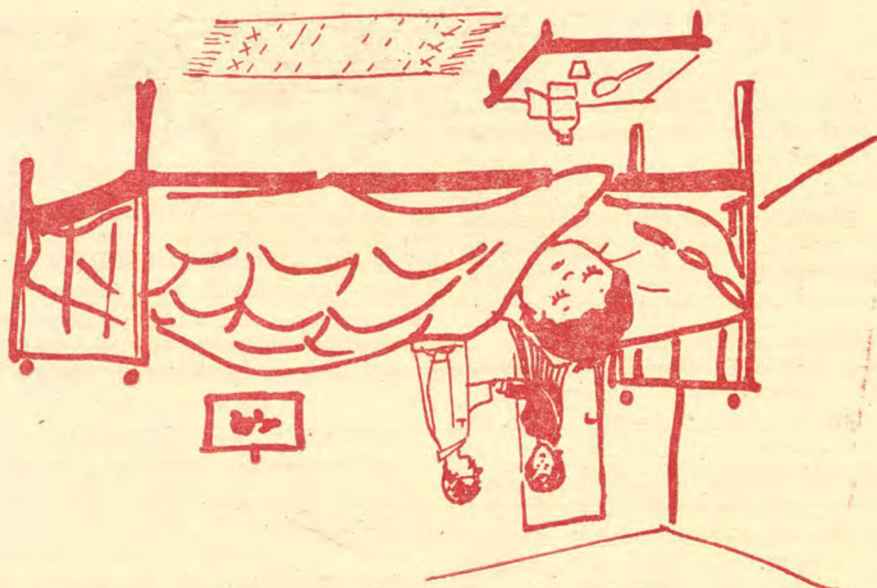
— Ну, усё ў парадку, — весела сказаў той. — Крызіс мінуў. Больш я тут не патрэбен.

— Не ведаю, як і аддзякаваць вам, доктар, — пачуў Ігар узрадаваны голас маці. — Гэта ж хлопец трое сутак без памяці ляжаў.

«Трое сутак! — жахнуўся Ігар. — Няўжо чалавеку аж трое сутак трэба гартавацца? Але цяпер я, відаць, ужо ніякага холаду не збаюся!»

П. Беразняк

Ці ты не забыўся выпісаць „Зорку“ на будучы год?

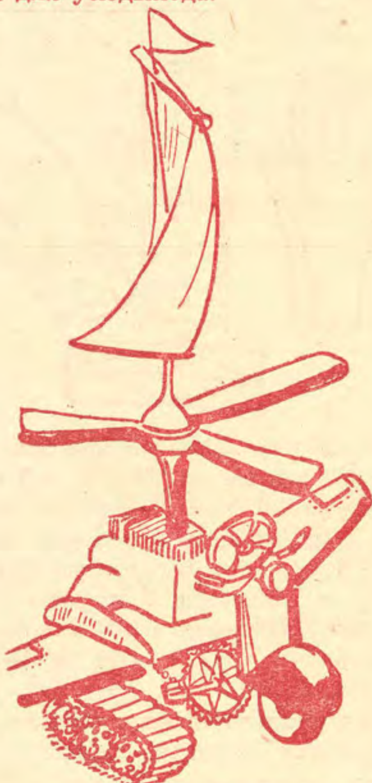
ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

— Не буду ніколі
Так моцна сваволіць!

А·Д·І·А·Д·А·Н·К·А

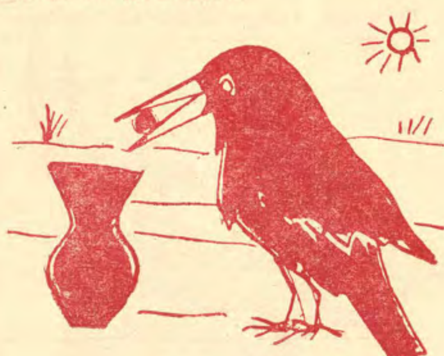
Назавіце, з якіх машын узяты дэталі для ўсюдыхода.

«ЗДАГАДЛІВАЯ» ВАРОНА

Магчыма, вы чыталі байку пра здагадлівую варону, якая дужа хацела піць і знайшла гарлач з вадой. Вады было мала, толькі да палавіны гарлача, дзюбай не дастаць, але варона здагадалася накідаць у гарлач каменьчыкаў. Узровень вады нібыта падняўся аж да берагоў, і варона змагла прагнаць смагу.

Як вы думаеце: ці магла варона напіцца такім чынам? Праверце свой адказ на доследзе.

Адрас рэдакцыі: Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Zorka“. BZGraf. C-3

Дзень нараджэння

Дзень святочны сёння,
І з самога рання
Усе бягуць да Паўла
Спешна з віншаваннем.

Падарыла Тоня
Дужы экскаватар.
— Будзь будаўніком ты! —
пажадала брату.

Падарыла мама
Самазвал-машыну.
— Будзеш мо шафёрам?..
Запытала ў сына.

Паравоз нёс тата
І аж тры вагоны.
— Можа машыністам
Будзе сын ягоны?..

Ну, а следам бабка,
Несучы ракету:
— Будзеш касманаўтам
Узлятаць над светам!..

А за ёй другая,
Несучы півоны.
— Будзеш, як Мічурын,
Лаўрэат-вучоны!..

Дзед-урач слухаўкі
Падарыў хлапчыне:
— Толькі ў медыцыну
Шлях табе адчынен!..

І суседзі беглі,
І сябры, сяброўкі,
Неслі зайцаў, Мішкаў,
Кніжкі і алоўкі.

Вудачку прынеслі,
Самалёт і качку,
Гэблік і адвёртку,
Коніка і тачку.

— Будзеш паляўнічым,
Мастаком, шахцёрам,
Трактарыстам будзеш,
Рыбаком, манцёрам.

— Буду, — кажа Паўлік, —
Кім хто не назначыў,
Ну і футбалістам
Да ўсяго ў прыдачу!..

Дагледзь лыжы перад яздой

Дзе ты хаваў свае лыжы ўлетку? Напэўна, у хляве або на гарышчы!.. Ты даглядаў іх? Не!.. Паглядзі ў якім стане яны цяпер. Эге, ды яны рассохліся, пакрывіліся. Чаму не трымаў іх у распорках? Чаму не падкормліваў маззю?

Не менш двух разоў у сезон паверхню лыж трэба шчодра змазаць смалой ці вадкай адліжнай маззю. Робіцца гэта так: смала наносіцца тоўстым пластом на слізкую паверхню, а затым праграваецца паяльнай лямпай альбо над плітой. Рэшткі смалы, якую не ўбрала лыжа, трэба выцерці сухой анучкай. Насычаная паверхня павінна мець роўны цёмна-карычневы колер. Лыжы з такой «запраўкай» не баяцца вільгаці і добра трымаюць мазь.

Лыжнік ніколі не скажа, што снег белы. Ён вызначае снег па іншых якасцях. Стан снегу залежыць ад надвор'я. Свежы снег зусім не падобны на снег учарашні. У мароз снег мае адну слізгасць, у адлігу — зусім іншую. Спартсмены — лыжнікі адрозніваюць снег па тэмпературы паветра. І пры кожнай тэмпературы яны змазваюць лыжы іншай маззю.

Памятай: — не змажаш лыжы, не паедзеш.

Навучыцца хадзіць на лыжах можна хутка. Як прыемна і карысна для здароўя прагуляцца на лыжах перад заняткамі ў школе, а таксама пасля заняткаў, увечары. Добра з'ехаць з горкі, пахадзіць на лыжах у лесе, праехаць у суседнюю вёску. Аднак галоўная мэта лыжніка-спартсмена — навучыцца бегаць на лыжах хутка, прыгожа. Для гэтага трэба рэгулярна трэніравацца. Кожны павінен імкнуцца стаць спартсменам, удзельнічаць у спаборніцтвах.

Пашыйце самі

РУКАВІЦЫ

Выкрайка рукавіцы робіцца так: палажыце далонь на паперу, адкіньце злёгку вялікі палец, абвядзіце алоўкам, выраўняйце лінію вакол пальцаў і правядзіце паралельна другую лінію на адлегласці 5 міліметраў ад першай. Для трываласці і каб не абцяжарваць руху вялікага пальца, у рукавіцу ўшываецца клін. Даўжыня кліна роўная даўжыні вялікага пальца, шырыня — палове даўжыні.

Як вучыліся дзеці больш 3000 год назад

«Што ты рабіў учора ў школе? Я вывучыў на памяць табліцу, паснедаў, зрабіў новую дошчачку для пісьма і спісаў яе да канца, затым я атрымаў вуснае заданне, а пасля абеду зноў пісьмовае. Пасля заканчэння ўрокаў я пайшоў дамоў. Калі я ўвайшоў у дом, там сядзеў мой тата. Я расказаў яму аб пісьмовай рабоце, а затым паўтарыў вывучаную табліцу. Тата быў вельмі рады».

...Калі б не ўпамінанне аб нейкіх незразумелых дошчачках, можна было б падумаць, што мы чытаем класнае сачыненне надзвычай старраннага сучаснага трэцякласніка. Гэта сапраўды сачыненне школьніка пачатковых класаў, але напісана яно... тры — чатыры тысячы год назад у Месапатаміі.

Археолагі, даследуючы жыццё шумераў — народа, які некалі засяляў тэрыторыю гэтай краіны, знайшлі вялікую колькасць гліняных таблічак, на якіх шумерскія школьнікі выконвалі класныя і дамашнія заданні, і даведаліся чаму і як навучалі ў тыя далёкія часы.

На гэтых дошчачках можна ўбачыць табліцы множання, правілы здабывання квадратнага і кубічнага кораня, задачы па практычнай геаметрыі, напрыклад: колькі патрэбна выкапаць зямлі, каб пабудаваць калодзеж зададзеных памераў.

Але асаблівую цікавасць маюць дошчачкі з апісаннем школьнага жыцця, свайго роду класныя сачыненні.

...Адзін дзень для шумерската школьніка прайшоў спакойна — «тата быў вельмі рады». Але затое на другі дзень на яго, у поўным сэнсе слова, пасыпаўся град удараў (нораву ў тыя часы былі крутыя). Папершае, ён спазніўся ў школу і атрымаў заўвагу. Прагледзеўшы яго дамашняе заданне, настаўнік знайшоў памылку і без лішніх слоў наставіў бедаку сінякоў. Але гэта быў яшчэ далёка не канец яго прыгод. Наглядчык, які назіраў за паводзінамі вучня, збіў яго двойчы: адзін раз за тое, што ён «глядзеў па баках», а другі раз за тое, што «яго вопратка прыйшла ў беспарадак». У заключэнне настаўнік сказаў: «Твой почырк нікуды не годны» — і падмацаваў свае словы ўдарам бізуна.

Поўны курс навучання ў шумерскай школе цягнуўся шмат год. Аднак старанны і ўседлівы вучань ужо праз два гады атрымліваў званне «малодшага пісара». З гэтага моманту да яго прымацоўвалі навічка малодшы пісар даваў яму пісьмовыя заданні, тлумачыў і выпраўляў іх, перш чым здаць настаўніку.

Выхаванцы школ Паўднёвай Месапатаміі ўступалі ў жыццё з салідным багажом ведаў: шумерскія дзеці вывучалі граматыку, матэматыку, залогію, мінералогію, прыроду і геаграфію. Выпускнік такой школы мог з поўным правам лічыць сябе адукаваным чалавекам свайго часу.

Кемлівасць

Сцёпа пайшоў з дзядзькам Іонам на паляванне. Ішлі яны на лыжах па зацярушаным лёдзе ракі. Злева цягнулася палонка. Хутка і справа з'явілася палоска вады, а потым абедзве палонкі злучыліся і перагарадзілі шлях. Што ж рабіць?

— Давай пераскочым, — прапанаваў Сцёпа, — тут не шырэй за метр.

Дзед згадзіўся. Сцёпа разбегся і пераскочыў, а стары праваліўся ў палонку. Сцёпа памог яму выбрацца, і яны звярнулі ў лес, каб распаліць вогнішча. Аднак запалкі падмоклі і не запальваліся. Вопратка Іона абледзянела.

— Я не дайду да хаты, — сказаў дзед.

Сцёпа паглядзеў на сонечнае неба і спусціўся да халоднай крыніцы, у якой плавалі льдзінкі. Ён выбраў самую празрыстую і, расціраючы яе паміж далонямі,ператварыў у двухвыпуклую лупу. Потым набраў сухой травы, галля, выцягнуў з шапкі крышку ваты і навёў на яе ледзяной лупай прамень сонца. Вата затлела, успыхнула хвоя, загарэлася бяроста — і вогнішча запалала. Абсушыліся, абагрэліся паляўнічыя і вечарам вярнуліся да хаты.

Г. Будараў

Будуемся

Каб было без сварак...

За апошнія чатыры гады павятовыя ўлады на тэрыторыі ўсяго ваяводства далі гаспадарам 55.927 дазволаў на будову, а ў гэтым годзе далі ўжо 13.800 дазволаў. У сярэднім штогод атрымоўвае дазволы на будовы 1.196 гаспадароў у Бельскім павеце, 969 — у Беластоцкім павеце, 619 – у Сакольскім павеце, 722 — у Гайнаўскім і 916 дазволаў у Сямяціцкім паветах. З гэтага відаць, што найбольшы будаўнічы размах на Бельшчыне.

З будовою непасрэдна вяжацца справа продажу цэменту. І так, калі ў 1958 годзе распрадалі 72 тысячы тон цэменту, дык у мінулым годзе ўжо 133 тысячы тон таго ўсім патрэбнага будаўнічага матэрыялу. Прадалі б яго ў тры разы больш, каб толькі ён быў!

Людзі сварацца за кожны мяшок цэменту.

Многія гаспадары будуюць свой будынак ці некалькі будынкаў цэлымі гадамі.

Бо, па-першае,

не хапае ім грошай адразу на ўсю будову, а па-другое, мець грошы — гэта яшчэ не ўсё, цяжка адразу дастаць тое, што патрэбнае.

Каб пазбегнуць такога балагану, у недалёкай будучыні будуць уведзены спецыяльныя ашчадныя кніжачкі ПКО, на якія гаспадар можа памалу, без нерваў, узбіраць патрэбную суму грошай. Найбольшая важнасць такіх кніжачак у тым, што таму гаспадару, які ўзбірае на яе патрэбную суму, улады **гарантуюць куплю адразу ўсіх патрэбных будаўнічых матэрыялаў** без лішняй пагоні цэлымі месяцамі за мяшком цэменту ці вапны. Такім чынам будзе магчыма будавацца хутка і... спакойна

Перабудоўваюцца...

...з хутароў да вёсак, дзе ўсё на месцы як у горадзе — і электрыфікацыя, і «кулковыя» машыны, і крамы, школы, святліцы з тэлевізарамі, суседзі — сваякі і кумы.

У вёсках улады вызначаюць пляцы пад будову, каб вёскі будаваліся выгодна, стройна і зграбна, а не так, як каму заманіцца. Вызначаныя ўладамі пляцы аднак з'яўляюцца ўласнасцю паасобных гаспадароў. Бывае даволі часта так, што ніхто ў вёсцы не кваліцца прадаць свой пляц хутараніну, які захацеў сюды перабудавацца. Штопраўда, улады могуць кожнага такога ўласніка пляца прымусіць прадаць свой пляц таму, хто хоча на ім пабудавацца. Аднак жа такі прымусовы продаж вясковага пляца, напрыклад хутараніну, абазначае заўзятую сварку паміж дзвюма сем'ямі на цэлыя пакаленні — з бацька на сына, з дзеда на ўнука. Таму ніхто не адважваўся на гэтакі прымус, што несумненна перашкаджае ў планавым вясковым будаўніцтве.

Беластоцкая ваяводская рада на сваім апошнім пленарным пасяджэнні вырашыла звярнуцца да цэнтральных улад з прапановаю выдаць адпаведную пастанову, якая дазволіць выкупіць вясковыя пляцы на дзяржаўны кошт і пасля прадаваць іх таму, каму трэба. У такім выпадку хутаранін, напрыклад, меў бы дачыненне не з заўзятым уласнікам пляца, але з органамі рад нарадовых.

І без сварак... (С.Я.)

У Бельскім мала

Пастанова з 1959 года рэгуліруе самыя істотныя справы барацьбы з алкагалізмам. Яна акрэслівае таксама ролю павятовых рад нарадовых. Існуе 10% даплата да алкагольных напіткаў, якая павінна ў сваю чаргу прызначацца на барацьбу з алкагалізмам. Некаторыя рады нарадовыя не трымаюцца гэтай пастановы. Для прыкладу ў Бельску Падляшскім на даход (гэтыя 10%) 1 мільён 660 тыс. на барацьбу з алкагалізмам адведзена толькі 130 тысяч злотых.

І ламаем сабе рукі, што з барацьбы нічога не выходзіць. (вл)

Сельская гаспадарка без таямніц

Зоагігіена ўсё яшчэ адстае

Калі я запытаўся д-ра Анатоля Бахарэвіча — ваяводскага лекара ветэрынарыі аб раёнах, дзе найбольш працы мае ветэрынарная служба, ён адказаў коратка:

— Маючы на думцы зоагігіену, найбольш трэба яшчэ зрабіць у паўднёвых і ўсходніх паветах Беласточчыны. У Гайнаўскім, Сямяціцкім, Бельскім ці Сакольскім паветах санітарнае становішча хлявоў і кароўнікаў вельмі дрэннае. Загадкай толькі з'яўляецца найменшая колькасць падзення жывёлы ў Гайнаўскім павеце.

Доктар Бахарэвіч паінфармаваў нас аб найважнейшых праблемах, якія ўваходзяць у паняцце зоагігіены. У беластоцкіх умовах найважнейшая памылка — неадпаведны адхоў маладняку. Малады арганізм толькі пачынае прывычайвацца да новых умоў і вельмі ўражлівы на розныя змены асяроддзя. Таму пры выхоўванні маладой жывёлы трэба строга трымацца правіл зоагігіены.

Вядома, што кожная жывёла, нягледзячы на гатунак і ўзрост, патрабуе пэўных умоў. Кароўнікі, хлявы і стайні павінны быць светлыя, вялікія і чыстыя. Хоць два разы ў год трэба рабіць дэзінфекцыю вапнай. Вакол кароўнікаў і хлявоў трэба зрабіць загарожы, бо жывёла павінна мець магчымасць выходзіць на свежае паветра і сонца. Гэта садзейнічае добраму росту жывёлы, яе здароўю і прадукцыйнасці. Усюды трэба ўтрымліваць чысціню, але для маладняку яна асабліва патрэбна.

Ваяводскі лекар ветэрынарыі гаворыць, што найбольшай праблемай у нашым ваяводстве з'яўляецца нерэгулярнае і неадпаведнае кармленне нованароджанай жывёлы, што часта вядзе да яе падзення.

Возьмем для прыкладу парасят. Нярэдка з апаросу выжывае толькі палова. А ў ПГР-ы Руска Весь ці на доследнай станцыі ў Сейніку падзенне парасят складае толькі некалькі працэнтаў. Напрыклад, у Сейніку за год ад адной свінаматкі выхоўваецца каля 22 парасят.

Парасяты патрабуюць добрага догляду. Нямала клопатаў мае жывёлагадовец з тым, каб выхаваць парасят з вялікага апаросу.

У зімовы час трэба ствараць ацяпленне ў хлявах, найлепш шляхам абсталявання спецыяльных лямп, выпраменьваючых інфрачырвонае святло. У час нараджэння ў парасят тэмпература цела складае 39°C. Паніжэнне тэмпературы цела да 30°C выклікае ў парасяці смерць.

Беластоцкія сяляне часта наракаюць на малакроўе ў парасят. Малакроўе таксама можа быць прычынай падзення, але заўсёды выклікае тармажэнне росту і развіцця. Адразу пасля нараджэння маладняк мае яшчэ ў арганізме пэўны запас жалеза. Калі пазней не атрымае яго ў корме, у арганізме зменшыцца колькасць гемаглабіну і з'яўляюцца схільнасці да рахіту. Пачынаюцца клопаты са страваваннем, шчаціна робіцца матавай і ўстае дыбам.

Парасятам трэба даць пражаную патоўчаную гліну (без пяску). Калі ўжо праявілася малакроўе, трэба парасят лячыць адпаведнай мяшанкай. Склад мяшанкі: 90 грамаў сернакіслага жалеза, 1 грам сернакіслай медзі і 100 грамаў цукру. Гэтым растворам трэба мазаць саскі свінаматкі. Апрача таго трэба даваць кармавую крэйду, косную муку і драўнінны вугаль з мэтай узбагачэння арганізма парасят фосфарам і вапнай.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

дзве справы

(Працяг са стар. 1)

школы з беларускай мовай як прадмет, але толькі лічаныя школы маюць кваліфікаваных настаўнікаў гэтага прадмета. Аказваецца, што замнога пальцаў нават адной рукі, каб палічыць мізэрную колькасць абсальвентаў беларускіх сярэдніх школ, якія працуюць у гэтым павеце і навучаюць беларускай мовы. Сакольскія і Беластоцкія павятовыя ўлады, відаць, лічаць, што беларускія сярэднія школы ў Бельску і Гайнаўцы не для Сакольшчыны і не для Беластоцкага павета...

Так ці іначай, але лік школ з беларускай мовай у Сакольскім і Беластоцкім паветах безустанку памяншаецца. А ў Сямяціцкім павеце наадварот: павялічваецца! Але Сямяціцкія ўлады дацэньваюць важнасць навучання гэтага прадмета і выкарыстоўваюць кадравую прадукцыю беларускіх сярэдніх школ, асабліва, Бельскага Педагагічнага ліцэя з беларускай мовай.

Сувязь з гэтымі ліцэямі з'яўляецца першараднай неабходнасцю, аб чым пераканаліся ў Дуброўскім павеце, дзе зусім зніклі школы з беларускай мовай, а цяпер прыязджаюць адтуль людзі аж да беластоцкіх улад і дамагаюцца такіх школ.

З усяго сказанага вынікаюць дзве справы:

— па-першае, трэба патрактаваць прадмет беларускай мовы ў вясковых школах як раўнапраўны з усімі іншымі.

— па-другое, цяжкасці з кадрамі настаўнікаў гэтага прадмета ніколі не будуць вырашаны без належнага супрацоўніцтва з успомненымі ліцэямі, асабліва, педагагічным ліцэем.

На Сакольшчыне і ў Беластоцкім павеце пустыня.

САКРАТ ЯНОВІЧ

У ПЕРШЫМ КЛАСЕ

Першы клас. Тут яшчэ паасобныя прадметы аддзельна не выступаюць. Урок мовы непасрэдна звязаны з арыфметыкай, а тая з практычна - тэхнічнымі заняткамі. Імкненнем кожнага настаўніка ў першым класе ёсць навучыць дзіця ў школе, а не каб яно вучылася дома. Толькі школа ўпаўнамочана і адказная за вынікі навучання. І таму нельга здзіўляцца што нашыя дзеці часамі не прыносяць дамоў многа заданага.

На здымку: пасля «цяжкай» арыфметыкі настаўніца Я. Дуброўская не наракае на недахоп зацікаўлення і самадысцыпліны першакласнікаў на занятках рукадзелля. Толькі час ад часу трэба параіць, а нават дапамагчы.

Тэкст і фота А. Карпюк

АБ ГРАМАДЗЕ

насці. З тым большай сілай выбухнула гэтая свядомасць у перыяд дваццатых гадоў, на якія прыпадае перыяд беларускага нацыянальнага адраджэння.

Гэты пераломны момант у жыцці народа знайшоў сваё адлюстраванне ў яго літаратуры, песні, а асабліва ў гімне: «Ад веку мы спалі і нас разбудзілі». Гэты першы сказ яшчэ нічога грознага не варожыць. Але ўжо ў другім радку бачым пераломную паставу народа: «Мы знаем, што трэба рабіць!». Адным словам, каб пазнаць гісторыю Грамады, трэба яшчэ многа папрацаваць над гісторыяй не толькі навейшай, але і гэтых больш даўніх часоў. Калі сесія будзе «штуршком» у гэтай справе — будзе гэта першы практычны плод яе пасяджэння.

*

Вяртаючыся да заўвагі тав. Мікульскага. Лічу, што знаёмства праблемы, якой я прысвяціла на сесіі большасць увагі, а менавіта: суадносінам сувязей паміж КПП а Грамадою — можа мець як найбольш практычнае значэнне. Ва ўсякім разе я асабіста, працуючы над матэрыяламі Грамады, заўсёды мела такое ўражанне. Таму што наша партыя ПАРП — па праўдзе кажучы ў зусім іншых умовах, але ніколі не дзейнічала ў адзіночку і зараз таксама дзейнічае ў рамах Фронту адзінства народу ў саюзе з ЗСЛь і СД. Вынікі гэтага супрацоўніцтва залежаць не толькі ад размяшчэння адносін у гары, у кіраўніцтве. Размяшчэнне правільных адносін з саюзнікамі — гэта адна з надзвычайных праблем умення кіравання партыйнай ці дзяржаўнай працай у тэрэне. Ад таго, ці адносіны паміж партнёрамі будзе характарызаваць ідэалагічная сувязь, узаемнае зразуменне і пагадненне, ці будзе ўлічаны момант супольных традыцый (як, напрыклад, на Сувальшчыне), а не як часам — перавага групавых інтарэсаў над агульнымі, камандванне, ад размяшчэння правільных адносін з саюзнікамі — вельмі многа залежыць спосаб рэалізацыі гаспадарчых і культурных заданняў у тэрэне. На сесіі былі сакратары Павятовых камітэтаў ПАРП да спраў прапаганды. Цікава, ці закранутыя праблемы на сесіі аб адносінах паміж КПП і Грамадою ў іх таксама выклікалі падобныя рэфлексіі?

А. БЭРГМАН

Пакрыўджаная і дурнота

1.

Пачуццё прыніжанасці, або комплекс, у псіхалогіі абазначае акрашаную моцным адчуваннем асацыяцыйную групу ўяўленняў, якія выступаюць у падсвядомасці чалавека праз доўгі час па прычыне раптоўнага ўдару, расчаравання, раскіданага кахання ці другіх істотных чалавеку змен у яго жыцці. А перажыванне — гэта не што іншае як ненармальнае нервовае ўспрыйманне з'яў, і таму чалавек з комплексам з'яўляецца хворым і, зразумела, яму трэба лячыцца.

2.

У паклоннікаў Захаду — сталіцы свету Парыжа, імглістага Лондана, сонечнага Рыма — прыходзіць на свет дачка. Свайму дзіцяці бацькі даюць нештодзённае ў нас гучнае італьянскае імя — Мэрсэдэс. Дзяўчынка падрастае, уваходзіць у круг сяброў. І раптам нечаканасць — дачушка з плачам прыбягае да маці. Што сталася? Аказваецца, што хлапчукі называюць Мэрсэдэсу таксі. З гэтай пары Мэрсэдэса цураецца сваіх сяброў, яна застаецца сама, адзінокая, пакрыўджаная.

Пакрыўджанае сваімі бацькамі, што, не ўлічваючы сацыяльных умоў, ішлі за голасам капрысу. Ці патрэбнае тут лячэнне? Напэўна так, таму што ў нас за словам «Мэрсэдэс» разумеецца ў першую чаргу марку легкавой машыны і ў сувязі з гэтым плёткі і агаворкі, якія будуць паўставаць вакол дзяўчыны, могуць

(Працяг на стар. 7)

Беластоцкія рэальнасці

(Працяг са стар. 2)

ўсё яшчэ замала; але найважнейшае тут тое, што такі курс дае нейкі аванс асабовасці. Таму, здаецца, было б сэнсоўным разбудаваць сетку курсаў не толькі музычных, але — скажам — мадэлярскіх, балетных, жывапісных і т.п. Такім чынам, аддзел пашырыў бы свае трывалыя, пастаянныя ўплывы выхаваўчага характару на беластоцкія школы, у якіх вучыцца каля сямісот вучняў вясковых школ, дзе вучыліся яны беларускай мовы. У сувязі з тым, хто ведае, ці не ўдалося б цвёрда паставіць на ногі чытальніцтва беларускіх кніжак у бібліятэцы аддзела, што дало б прыкметныя педагагічныя эфекты ў правідловым развіцці асабовасці вучняў-беларусаў загубленых у стыхіі чужых ім мяшчанскіх камплексаў.

Дарэчы, гэтай бібліятэцы трэба ўдзяліць асаблівую ўвагу і на цяперашні вольны інструктарскі штат паставіць кваліфікаванага бібліятэкара энтузіяста. А ўсялякія курсы будуць весці наёмныя спецыялісты на падабенства традыцыйнага музычнага курса.

Такія мае прапановы Гарадскому аддзелу БГКТ у Беластоку, які можа пахваліцца дасканала згуртаваным актывам — такім актывам, якога шчыра зычу ўсім аддзелам нашага таварыства.

Сакрат Яновіч

З В'етнама

Ваенныя вучэнні аднаго з паўстанцкіх атрадаў у Паўднёвым В'етнаме.

Паспяхавасць атруты залежыць ад пары дня!

Назіранні ўражлівасці жывых арганізмаў на хімічныя субстанцыі давялі амерыканскіх фізіёлагаў і біяхімікаў да адкрыцця, што паспяховасць атруты залежыць ад пары дня.

Праведзеныя эксперыменты на жывёле паказваюць на агромную розніцу ўражлівасці на дзеянне атруты і таксін бактэрыйнага паходжання.

Вучоныя прыкмецілі, што ў пэўных выпадках тая самая доза субстанцыі, якая нармальна выклікала толькі 3% смерці, калі падавалі ў іншым часе, выклікала агромны ўзрост смяротнасці доследнай жывёлы — перавышаючы 85%.

Доследы, якія праводзіліся на жывёле і насякомых, выяўляюць пэўнае падабенства арганізмаў жывых і залежнасць жыццёвай функцыі ад сутачнага цыкла. Доследы паказалі, што насякомыя досвіткам былі вельмі мала ўражлівыя на атруту. Паступова ўражлівасць гэтая ўзрастала, дасягаючы максімум у 6 гадзін пасля ўзыходу сонца. Пасля гэтага перыяду ўражлівасць паступова зменшвалася, каб ізноў пасля 3 гадзін паўторна ўзрасці.

Механізму наглядаючых з'яў не ўдалося яшчэ дакладна растлумачыць. Мяркуюць, што існуе тут пэўная сувязь паміж актыўнасцю сонечнага праменявання, а актыўнасцю жывых арганізмаў. Штучная змена асвятлення выклікала адхіленні ў сутачным цыкле неўспрыімлівасці.

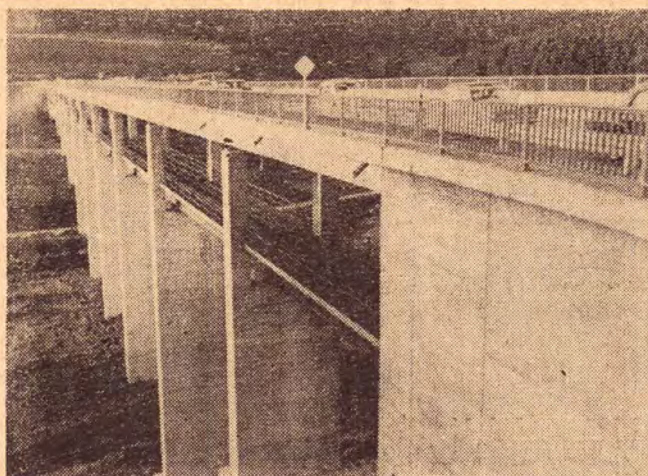
(а-лів)

Прэміі паслушным правадырам

Урад белых расістаў у Паўднёвай Радэзіі пастанавіў значна павялічыць плату для правадыроў негрыцянскіх плямёнаў, каб такім спосабам запэўніць іх паслухмянасць і помач супроць нарастаючага нацыянальна - вызваленчага руху радэзійскіх неграў.

Да гэтага часу правадыры атрымоўвалі каля 460 фунт-стэрлінгаў (1288 доляраў) штогод. Цяпер правадыры будуць мець большую плату на 360 фунт-стэрлінгаў. Такую павышаную плату будуць атрымоўваць тыя правадыры, якія карыстаюцца даверам у вачах міністра ўнутраных спраў радэзійскага расісцкага ўрада.

Вядома, што міністр не будзе плаціць дадатковых плат толькі за прыгожыя вочы. Чорныя правадыры павінны заслужыць на такую дадатковую плату, добра падлізацца белым панам. (ся)

ЦІКАВЫ МОСТ

У сувязі з будоваю плаціны ў Вестфаліі (ГФР), якой штучнае возера будзе мець аб'ём 162 мільёны кубаметраў, неабходнай была будова шасці мастоў.

На здымку вы бачыце сучасны мост: зверху ідаць маставую прызначаную для колавага руху, а ніжэй — чыгунку. (а-лів)

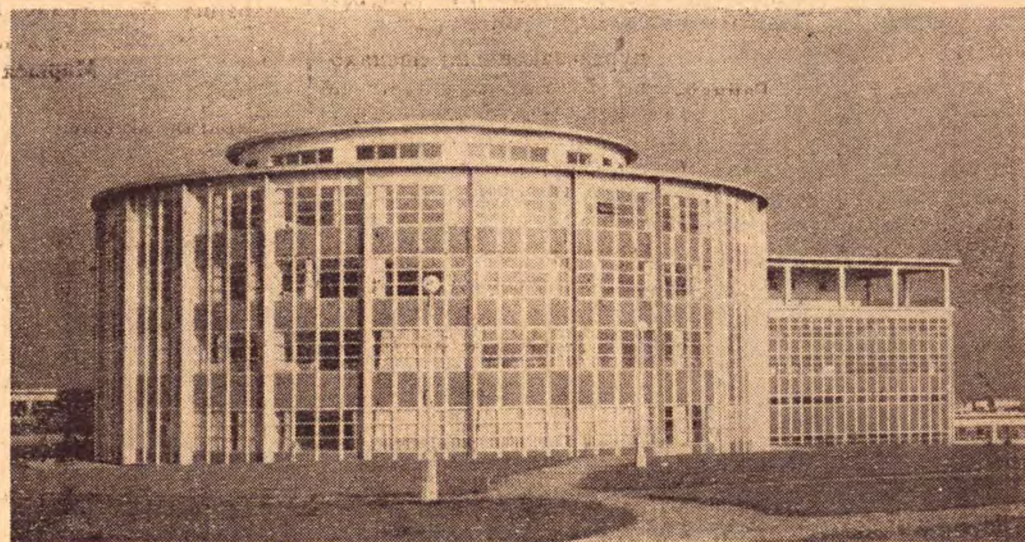
50-ТОМНАЯ БІБЛІЯГРАФІЯ

Пад эгідай літоўскай Палаты кніжкі, установы, якая выконвае на працягу дваццаці гадоў ролю цэнтральнага бібліяграфічнага пункта і галоўнага кнігасховішча Літоўскай ССР, пачалася праца над падрыхтоўкай манументальнай бібліяграфіі, рэгіструючай усе друкі літоўскія, польскія і аб'яўленыя на іншых мовах на літоўскай зямлі ў перыяд ад прымянення друку па сённяшні дзень. Бібліяграфія будзе налічваць звыш 50 тамоў, прычым аўтары гэтага агромнага выдавецтва прадугледжваюць, што большая колькасць тамоў прыпадзе на польскі друк.

Зараз канчаецца праца над першым томам бібліяграфіі, які ахоплівае друк на літоўскай мове выдадзены Вялікім Княствам у 1547—1871 гадах. Рэдакцыя манументальнай бібліяграфіі блізка супрацоўнічае з варшаўскай Нацыянальнай Бібліятэкай. (а-лів)

Новаадкрыты корпус

Некалькі гадоў таму каля Кракава пачалася будова вялікага, сучаснага Інстытута педыятрыі Кракаўскай Медыцынскай Акадэміі. У канцы лістапада быў адкрыты адзін з карпусоў гэтага Інстытута, які мы бачым на здымку. (лів)

Ці ведаеце...

...што рыбы расходуюць на працягу сутак толькі вады, колькі самі важаць. Чалавек жа выпівае ў сярэднім у дзень толькі 2,5 літра вады, што складае 3% яго вагі.

...што ў глебе кожнага гектара нашага агарода жыве каля 100.000 усялякіх чарвякоў. Супольнымі сіламі перамяшчаюць яны ў год каля 30 тон зямлі. (а-лів)

Як лячылі рыбу

У ніводным заапарку на свеце не могуць пахваліцца, што ў іх доўга пражыла бялуга. А гэту прывязлі ў Маскоўскі заапарк зусім нядаўна. Цяпер яна вырасла вялікай!

Аднаго разу старая бялуга прыхварэла: яна доўга мацавалася, але раптам выцягнулася на ўвесь рост і выплыла наверх дагары жыватом. Пабеглі шукаць лекара. Сталі кідаць у ваду таблеткі. Не памагала. Што рабіць? Валянціна Яфімаўна ніколі не чула, каб так рабілі рыбам. але другога выйсця не было і яна рашылася. Зрабіла ўкол. Для бялугі адразу стала лягчэй. (а-ся)

Аляксей Карпюк
ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

Аднаго летняга дня, калі мы з Валодзькам ужо сядзелі ў Штутгофе, бацька адправіўся ў Гарадок на пошту з пасылкай. Выязджаючы з хвойніка ля Зарачан, сярод пясчаных выдмаў і ядлоўчыкаў ён убачыў купу людзей. Пяць перапалоханых мужчын штосьці разглядалі на пяску. З мястэчка сюды вывозілі расстрэльваць людзей, і бацька здагадаўся, у чым справа. Мужчыны знаёмыя, яўрэі з Гарадка. Ён стрымаў кабылу, накіраваўся да іх.

Прадчуванне бацькі не ашукала. Ля свежавыкапанай магілы ляжалі два хлопцы ў цывільнай вопратцы — загарэлыя, паголеныя. Адзін раскінуў мускулістыя рукі і прыадкрытымі вачыма глядзеў у неба; другі лёг на жывот, абняў зямлю, нібы ўпарта думаў. Каб не набрынялі пухіры счарнелага пяску пад імі, а па тварах і шыях не лазілі мухі, можна было б падумаць, што хлопцы тут пад кустамі адпачываюць.

— Нічыпар, — паскардзіўся адзін з гарадоцкіх, — прыгналі нас закопваць, ды адзін яшчэ жыве!

— Ну-у?

— Ды-ыхае! — з жахам паказалі рыдлёўкамі.

Бацька прыгнуўся. Сапраўды, у таго, які ляжаў ніцма, вылятала хрыпенне, быццам чалавек глыбока спаў. Часамі ён усхропліваў мацней, тады з-пад галавы выскаквалі ўстрывожаныя бойкія зялёныя мухі і пырскалі ва ўсе бакі.

— Хто гэта? — спытаўся бацька.

148

— Не тутэйшыя. Ноччу іх недзе злавілі, прывезлі ў Гарадок. Раніцой тут пабілі.

— Што цяпер нам рабіць? Чакаць, пакуль памрэ? А калі ён так да вечара будзе дыхаць?

Бацька азірнуўся.

Паблізу ў брычцы пёрся нейкі немец.

Далёка з Гарадка пыліла машына.

— Пачакаем, няхай праедзе. Тады адвалачом у кусты, мо яшчэ адыдзе...

Але немец, наблізіўся да бацькавай фурманкі, спыніў сваю брычку, прывязаў да козлаў лейцы, накіраваўся да іх.

— Гвалт, амтскамісар!

Усе пяцярых кінуліся да ямы, пачалі старанна грэбаць рыдлёўкамі.

— Was ist denn?[1]) — спытаўся немец.

Ніхто не адказаў. Мужчыны раўнялі краі ямы, асякалі сценкі, не зводзілі насцярожаных вачэй з фельдфебелевых ботаў.

Немец засадзіў пальцы за пояс, насцярожана прыгнуўся. На секунду ўсе перасталі дыхаць. У небе зацягнуў песню жаўрук, але чамусьці яе абарваў і, ціўкаючы, упаў паблізу на поле. Пад ядлоўцам суха і бадзёра пратрашчаў конік, пакуль не скончыўся завод. Мякка прафыркала маторам, асцярожна аб'язджала фурманкі машына. Сярод гэтых гукаў выразна было чуваць як хрыпеў чалавек.

Мужчыны нават не паспелі ахнуць, калі фельдфебель выняў пісталет і наставіў хлопцу ў плечы.

Тах! Тах! Тах! — глуха ў спёцы прагучалі стрэлы.

— Runter mit diesem Drecksäcke![2]) — завішчаў камісар і ўпіхнуў парабелум у кабуру.

Два яўрэі ўтыкнулі ў капец рыдлёўкі, узялі хлопца за рукі і ногі, ды з жахам адскочылі: ён па-ранейшаму хрыпеў!

149

— Runter schmeifen![3] — выходзіў з сябе немец.

Людзі не варушыліся.

Пырскаючы слінай, балбочучы незразумелыя для бацькі словы, немец выхапіў у крайняга рыдлёўку, падляцеў да хлопца і пачаў сячы яму галаву. Людзі глядзелі на гэтую жудасць нібы загіпнатызаваныя, не будучы ў стане зрушыцца з месца. Раз'юшаны камісар піхнуў ботам адно цела ў яму, другое. Абрынуўшы за сабой пясок, целы безуладна пападалі, як папала, пераблытаўшы рукі, ногі.

— Zuhraben! [4])

Яўрэі кінулі па рыдлёўцы пяску, замерлі зноў.

З ямы яшчэ выразней было чуваць, як хрыпіць чалавек — цяжка, з прысвістам.

— Arbeiten, verflüchte Hunde![5]) — пачаў фашыст малаціць усіх рыдлёўкай.

Бацька быццам бы не заўважыў, што немец паказаў на яго таксама. Моцна сціснуў пугаўё, накіраваўся да каня. «Ну, — падумаў, — няхай толькі верне! Не палічуся ні з сынамі, ні з жонкай, ні з гэтымі гарадоцкімі. Задушу, а там няхай будзе, што мае быць!»

Немец яго не затрымаў.

Амтскамісараў гняды аж blішчаў ад тлушчу, бакі меў распісаныя ў яблыкі. Пачуўшы ў бацькавым возе сухары, конь сунуў морду ў палукашак, разматаў пасцілку, у якой маці закруціла пачкі, зубамі ўжо рваў палатніну на пасылках. Бацька адагнаў каня, ускочыў у воз, азірнуўся. Узвар'яцелы камісар утоптваў магілу, нібы танцаваў.

[1]) — У чым справа?
[2]) — У яму гэтыя мяшкі бруду!
[3]) — Кідайце ў яму!
[4]) — Засыпаць!
[5]) — Працаваць, праклятыя сабакі!

150

ТРЫБУНА чытачоў

Такіх каб больш!

Вёска Тынявічы Вялікія ў Гайнаўскім павеце вялікая, раскінулася яна непадалёку ад шашы Бельск — Нарва. З паўднёвага боку расцягваюцца палі гэтай вёскі, з паўночнага захаду сенажаці, лугі, дзе калісьці ад вякоў было балота. Цяпер тут загаспадаравалі пановаму. Хаця вёска з'яўляецца вялікай, але культурнага жыцця моладзь не арганізуе. Няма тут ні святліцы, ні клуба-каварні. Існуе толькі бібліятэчны пункт і падставовая сямікласная школа, якой кіраўніком з'яўляецца Налявайка. Кіраўнік Налявайка — гэта гаспадар сваёй школы. Прыехаў ён сюды ў гэтым годзе і пачаў тут вучыць. Па-першае, зрабіў пасяджэнне з камітэтам школы і прасіў, каб памаглі яму бацькі ў навуцы сваіх дзяцей і ў іншай працы. «Сялідна прыступае да работы, — гаварылі некаторыя, — цікава што будзе далей».

Цяпер ён мае ўсё неабходнае, што трэба школе. Школа атрымала тэлевізар. Старэйшыя і моладзь могуць пабачыць кіно і г.д. «Тэлевізар адыгрывае вялікую ролю ў навуцы дзяцей. Дзякуючы тэлевізару можам вучня звязаць з фабрыкамі, лабараторыямі, музеямі, са слаўнымі артыстамі. Можна наблізіць вучня да спраў недаступных яму ў штодзённым жыцці. Так што адпаведна падабраная тэлевізійная перадача акажацца дасканалым памочнікам вучням у іх цяжкай працы», — раворыць кіраўнік Налявайка.

Добры і працавіты гэты кіраўнік, такіх бы больш. Толькі патрэбна яму дапамога бацькоў.

ТАНЯ МАТВЕЮК
Лапухоўка

Усё больш матацыклістаў

З года ў год на Гайнаўшчыне павялічваецца колькасць матацыклістаў. Нашы вёскі матарызуюцца. Усё часцей сяляне становяцца ўласнікамі матацыклаў. Матацыкл стаўся неабходнай часткай сённяшняга жыцця. Але каб мець матацыкл, трэба перад усім знаць правілы дарожнага руху. І вось менавіта таму ў многіх вёсках арганізуюцца матаровыя курсы.

Нядаўна такі курс адбыўся і ў Альхоўцы. Удзельнічала ў ім 20 асоб — будучых матацыклістаў. Заняткі курса вёў выкладчык Валеры Шыманскі. 20.XI. бягучага года адбыўся экзамен, які амаль усе ўдзельнікі курса закончылі паспяхова. І гэта сведчыць аб тым, што колькасць матацыклістаў усё большае.

Юрка Скепка
Альхоўка

Арэшкаўская бібліятэка

Ад 1953 года ў вёсцы Арэшкава (Гайнаўскага павета) існуе грамадская бібліятэка. Яна займае два абшырныя пакоі. Бібліятэкарам з'яўляецца Мар'я Краўчук. Зараз грамадская бібліятэка ў Арэшкаве налічвае каля 210 чытачоў. У гэтым годзе выпазычана ўжо каля 1670 кніжак. Бібліятэка мае шмат кніжак на беларускай і рускай мовах. Апрача кніжак бібліятэка ў Арэшкаве з'яўляецца падпісчыкам каля 12 часопісаў і газет як: «Ніва», «Трыбуна люду», «Савецкі Саюз», «Край Рад» і іншыя.

Мікалай Грынюк
Арэшкава

Сярэдняя Гайнаўка

Дарагое **Сэрцайка!**

Думаю, што мне не адкажаш, Сэрцайка, і параіш таксама як і іншым маладым дзяўчатам і хлопцам. Жыву я ў невялікім гарадку ўжо другі год. І ўсё было б добра, каб не тое, што я вельмі неадважная. Пазнаёмілася я з хлопцам, які таксама жыве і працуе ў гэтым самым мястэчку. І калі мы пойдзем разам на забаву, я не ведаю, як весці сябе ў кампаніі яго знаёмых. Часта ў нашай кампаніі бываюць і жанатыя. Я чуюся дрэнна і не ведаю, што з сабой рабіць. Гэта не вельмі падабаецца для майго хлопца Жоржыка.

Дарагое «Сэрцайка», моты мне падкажаш, як весці сябе ў такім выпадку, бо гэта будзе часта мне здарацца. За параду буду вельмі Табе ўдзячна.

Марыся

Дарагая **Марыся!**

Не трэба так ужо моцна перажываць, хоць гэта і не благая справа. Ёсць людзі адважныя, а ёсць такія як ты. Трэба трохі папрацаваць над сабою, трэба быць упэўненай у тым як паступіла, што сказала. Пэўнасць сябе дае вельмі многа. Яна пазволіць табе «вылячыцца» з комплексу, які ты, невядома чаму, маеш. Калі знойдзешся ў кампаніі знаёмых тваіго хлопца, не будзь ужо такой ціхенькай, бо гэта нікому не падабаецца. Будзь весёлай, прымі ўдзел у размове, не патаквай кожнаму яго рацы, а май і свой погляд у той ці іншай справе. Не варта празмерна гаварыць, ці смяяцца, а ўсё рабіць у меру, пагаварыць сур'ёзна, пасмяяцца ці пажартаваць. Толькі будзь упэўнена ў сабе, а тады і хутка перастанеш саромецца, што вельмі спадабаецца тваіму хлопцу.

Жадаю поспехаў
Сэрцайка

Узнагароды акцёрам

З выпадку — 200-годдзя Нацыянальнай Польскай сцэны Аддзел культуры Прэз. ВРН у Беластоку прызнаў грашовыя ўзнагароды найбольш заслужаным працаўнікам і акцёрам беластоцкіх тэатраў: 9 узнагарод атрымаў драматычны тэатр Ал. Вянгеркі і 3 — Кукальны тэатр «Свершч». (вл)

Нават брыдка...

...калі малады хлопец у школьнай шапцы і са школьным значком купляе ў краме папяросы. А гэта можна вельмі часта ўбачыць. Гэта сведчыць аб вялікай бяздумнасці і малой дысцыпліне прадаўшчыкоў. Ведаем, што нікатын вельмі дрэнна ўплывае на развіццё маладога арганізма.

Будучы ў Гайнаўцы ў буфеце на станцыі можна заўважыць, што прадаўшчыца не звяртае на гэта ўвагі і прадае маладым хлапчукам запалкі і папяросы, а вісіць картка з надпісам: «Дзецям запалак і папяросаў не прадаем». Ці ж гэты надпіс для ўпрыгожвання буфета?

Міхась Самасюк
в. Чэхі Арлянскія

Пакрыўджаная і дурнота

(Працяг са стар. 5)

прывесці яе ў стан дэпрэсіі.

3.

У нас на Беласточчыне бацькі не прыпадкова даюць сваім сынам і дочкам такія імёны як: Васіль, Пятро, Сцяпан, Насця, Ніна, Вера — усе яны, так сказаць, беларускія, згодныя з праваслаўным календаром.

І вось гэтыя Васілі і Дзімітры растуць, яны канчаюць пачатковыя школы, за імі ўжо і сярэднія. Усё ідзе добра, няма ніякага разладу: толькі ж сябры! «Ну, Дзімка і Валя, трымайцеся! Каб вам пашанцавала...» Хлопцы ад'язджаюць хто ў Варшаву, хто ў Гданьск.

— Генрык!

— Дзіма!

— Як?

— Дзімітры...

Сябра глянуў неяк падазрона.

І з гэтай пары Дзімітры пачуўся пакрыўджаным, прыніжаным, нешта ў ім замкнулася: ён стараўся забыць сваё імя.

А шчыра кажучы — ён, набавіўшыся комплексу па сваёй дурнаце, захацеў як найхутчэй выздаравець. Дыягноз ад сама пачатку быў няправільны. І таму Дзімітры, хаця і змяніў імя, не вылечыцца, а закапаўся ў яго яшчэ мацней.

І. ЧЫКВІН

Сельгасгурткі ў наступленні

У гэтым годзе ў Гайнаўскім павеце ўтварылася 8 новых сельскагаспадарчых гурткоў у мясцовасцях: Тынявічах Малых, Дабрывадзе, Істоку, Заблотчыне, Козліках, Кавелы, Камені і Лапухоўцы. Лічба сельскагаспадарчых гурткоў у павеце сягае 101, аб'ядноўваючы 2641 членаў. У сувязі з ростам гурткоў расце і іх машына - трактарны парк. З фонду развіцця сельскай гаспадаркі куплена 40 трактарных камплектаў (ёсць іх 111) і 16 новых абмалотачных агрэгатаў (ёсць іх 103). Пачалася будова тэхнічнага заплечча для гурткоў у Кляшчэлях, Дубінах, Чыжыках, Махнатым і Моры.

Дзейнасць сельгасгурткоў добрая. У перыяд 3 кварталаў гэтага года ў сярэднім на 1-го трактара прыпадае звыш 900 гадзін працы.

Бульба на экспарт

Гайнаўская бульба сёлеташняга збору цешыцца вялікім попытам сярод заграрічных пакупнікаў. Бульбу экспартуем у Італію, Венгрыю, ГФР, Егіпет і Іспанію. Ужо заграніцу пайшло гайнаўскай бульбы звыш 350 тон.

Ідуць угору

Эканамічна занядбаным і знішчэлым гаспадаркам у 1966 годзе прызначана ў форме крэдыту 1 мільён 662 тысячы злотых. Да гэтага часу выплацілі гаспадарам каля 1 мільёна зл. Толькі ў адным выпадку сцвердзілі, што гэтая крэдытовая дапамога была выкарыстана неўласціва.

Павятовыя ўлады забяспечылі сялян у будаўляныя матэрыялы на будову і разбудову жыллёвых і гаспадарчых будынкаў. Дзякуючы гэтым крэдытам і выдатнай дапамозе гайнаўскія сяляне пабудавалі і адрамантавалі 6 жыллёвых будынкаў, 33 гаспадарчыя будынкі, купілі коні, 21 карову, свінні і інш.

Загаспадараванне ДФЗ

На тэрыторыі Гайнаўскага павета ў гэтым годзе знаходзілася 5232 га Дзяржаўнага фонду зямлі. З гэтай плошчаю каля 3 тысяч га перадана ў карыстанне спулдзельням прадукцыйным, грамадскім спулдзельням, сельгасгурткам, а таксама індывідуальным сялянам. Астатнія грунты — гэта аблогі.

Ю. Козак
Гайнаўка

КІНО

Праграма
на 14—19.XII.1965 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Ciao, ciao, bambino" (włoski), 14—15. „Umrzeć w Madrycie" (franc.), 16—17. „Urocza gospodyni" (USA), 18—19.

Кляшчэлі

„Liga dżentelmenów" (angl.). 14—15. „Noc szpiegów" (franc.), 16—17. „Czapajew" (radz.), 18—19.

Дубіны

„Prawo i pięść" (polski), 18—19.

Нарва

„Zakazane piosenki" (polski), 15—19.

Нараў...

„Biała karawana" (radz.). 15—19.

Чыжы

„Czarci żleb" (polski), 15—19.

Дубічы Царкоўныя

„Spotkanie ze szpiegiem" (polsk)i, 15—19.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Mrok za dnia" (węgierski), 15—19.

Орля

„Kapo" (włoski), 15—19.

Райск

„Bokser i śmierć" (czeski), 15—19.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Ambicja" (radziecki), 14—16. „Casanowa znad Dunaju" (węgierski), 17—19.

Міхалова

„Człowiek ze słomy" (włoski), 14—15. „Na szlakach Australii" (radz.), 16—17. „Człowiek z fotografii" (radz.), 18—19.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Między nami złodziejami" (czeski), 14—15. „Filip i Flap na bezludnej wyspie" (franc.), 16—17. „Koniec naszego świata" (polski), 18—19.

Мілейчыцы

„Cena odwagi" (bułg.), 14—15. „Herszt" (franc.), 16—17. „Noc przedślubna" (czeski), 18—19.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Wir" (polski), 14—15. „Judex albo zbrodnia ukarana" (franc.), 16—17. „Pingwin" (polski), 18—19.

Шудзялава

„Życie raz jeszcze" (polski), 15—19.

Сідра

„Powodzenia chłopcze" (jugosłowiański), 14—15. „Obca krew" (radz.), 16—17. „Gorąca linia" (polski), 18—19.

Сухаволя

„Hary i kamerdyner" (duński), 14—15. „Dom w dzielnicy Willowej" (czeski), 16—17. „Romans z nieznajomym" (USA), 18—19.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор

„Podróż w kwiecień" (radz.), 18—19.

Ліпск

„Głos ma prokurator" (polski), 18—19.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie —14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok 1 Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiebiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wronia 23, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458 Błtk C-3.

— Апу, падайце мне, калі ласка, той пояс...

ЗЛЯКАЎСЯ

Сястра — гаспадыня да прыезджага:

— Пастараемся, каб вы адчувалі сябе ў нашым санаторыі, як дома.

— Што вы, — злякаўся прыезджы, — я прыехаў сюды адпачываць.

ТАКСАМА ДОБРАЯ

Настаўнік: — Марыся, ты напісала вельмі добрую работу, але яна дакладна такая ж, як у Міхася. Што я павінен думаць?

Марыся: — Што работа Міхася таксама вельмі добрая.

Мікола Вяршынін

Пра асабісты прыклад

«Алкаголь — прычына гора
І крыніца дрэнных з'яў.
Ад каго, ад алкаголя,
Шмат бывае брыдкіх спраў».
Тут вады глынуўшы крыху,
Лектар бурна вёў працяг:
«Алкаголь — такое ліха!
Гэта, прама скажам, жах,
Труціць печань, нервы, сэрца,
Злосць выказвае сваю,
А яшчэ, сябры, паверце,
Разбурае ён сям'ю.
Самі ў гэтым вінаваты,
І пакута тут, і боль.
Каб чым-небудзь — хоць гарбатай —
Замянілі алкаголь».
Пасля лекцыі дахаты
Стаў збірацца лектар мой.
Двое хлопцаў зухаватых
Разам з ім пайшлі дамоў.
«Вы, як бачна, добры лектар,
Будзем памятаць вас век.
А яшчэ, казаў нам нехта,
Вы нядрэнны чалавек.
Вось вы нам ужо знаёмы
І таму сягоння вас
Пачастуем каньячком мы...»
Лектар кажа у адказ:
«Што ж, памочым трошкі губы,
Бо спяшацца нам не след,
«Вып'ем з гора, дзе ж той кубак?»,
Як пісаў адзін паэт».
Думка простая у вершы
Сам не зробіш — не кажы.
Агітуй, брат, але першы
Прыклад іншым пакажы.

ГАСЦІННАЯ КУМА

Зайшоў нейк кум да кумы. А яна якраз варэнікі варыла. Падумала, што давядзецца кума пачаставаць, і шкада варэнікаў стала. Вось яна і кажа:

— Кум! А ты любіш ўчарашнія варэнікі?

— Люблю, — адказвае кум.

— Дык прыдзі, кум, заўтра.

ЖЫЛА

У Мінася на абедзе быў госць. Размова адбывалася дзелавая. Госць казаў:

— Бібліятэчка гаспадара-практыка каштуе 100 злотых.

— Дорага, два кілаграмы масла, — запярэчыў Мінай.

— Навуку вагою не выважыш.

— А масла выважыш? З маслам кожны разумны, дзе падмажаш ім, там і паедзеш.

— Начытаны бібліятэчкаю гаспадар возьмецца за павелічэнне даходнай гадоўлі, — сказаў госць.

— Пашто гэта, і так цяжка малако здаваць, малачарні не паспяваюць.

— Можна добрае збожжа вырасціць умеўшы, — зноў загаварыў начытаны госць.

— Божа мой! — здзівіўся Мінай. — Пашто яно, і так паўдня трэба прастаяць, пакуль хто-лень злітуецца прыняць ад цябе збожжа. На пунктах кажуць, не спяшай — мы не пажарнікі. І кажуць яшчэ: прыедзь заўтра, а найляпей паслязаўтра... Во яно як!

— Можна выгадаваць агарод смачнай капусты і буйнейшай у два разы ад цяперашняй, — упарта гаварыў госць.

— Дарэмшчына! — закрычаў Мінай і дадаў: — Найляпей заняцца грыбамі: два кілаграмы шампіньёнаў каштуе, бы мето капусты. Або, скажам, пчолкі — не сеюць, не жнуць, а мёдзік даюць. Па два пуды з вулея, па паўсотні за кілаграм мёду! З сотні вуллей можна мець мяшок грошай!

— Абтанцуеш сто вуллёў? Пчолам патрэбна добрая апека.

— Каровы і свінні таксама сябе не абслугоўваюць.

Госць засмяяўся:

— Карову будзеш карміць грыбамі, а свіней — мёдам?!

— Што трэба жывёліне — засею.

— Значыць, поўная самаабслуга, а рэшта — хвіга?

— З макам...

— Лоўка, толькі ўсяго не заграбастаеш да сябе.

Мінай замахаў рукамі:

— Ад маіх спраў табе галава балець не будзе!

— Жывеш і цяпер нябедна, калі на абед даеш печаную гуску.

Мінай усміхнуўся:

— Гэту гуску пераехала таксоўка павятовага экзекутара.

Госць устаў з-за стала:

— Жыла ты, Мінай, з жывога і мёртвага выдавіць хочаш карысць.

— Без таго не пражывеш, ты казаў аб мудрасцях і кніжках, а мне патрэбна жыццёвая мудрасць.

— Двухжыльная мудрасць, — папраавіў Мінася госць і на парозе дадаў яшчэ: — Калі тваю свінню пераедзе грузавік, не кліч мяне на абед.

Дзедзька Лявон

Маўчанне — золата. Таму многія людзі купляюць на яго спакойнае жыццё.

НЕ БОЙСЯ

— Не бойся, маленькі, дзядзя доктар нічога табе не зробіць.

— Тады навошта ж мы да яго прыйшлі?

НЕ ДАРОС

Сын: — Тата, калі я буду такім дарослым, што змагу пайсці, куды захачу, і вярнуцца дадому, калі захачу, не пытаючы дазволу ў маці?

Бацька: — Э, мой сын, я і сам яшчэ не настолькі дарослы!

НЕ СКАРДЗІЦЦА

Жонка гаворыць мужу за сталом:

— Мне і самой не падабаецца, як я вару, але я прынамсі не скарджуся.

Сваю вартасць найлепей ведае і цэніць гандляр.

✲

Добрым словам супакоіш нават раз'юшанага ільва, дрэнным — зробіш сабе самому крыўду.

✲

Колер неба вельмі часта ўзалежнены ад нашага настрою.

✲

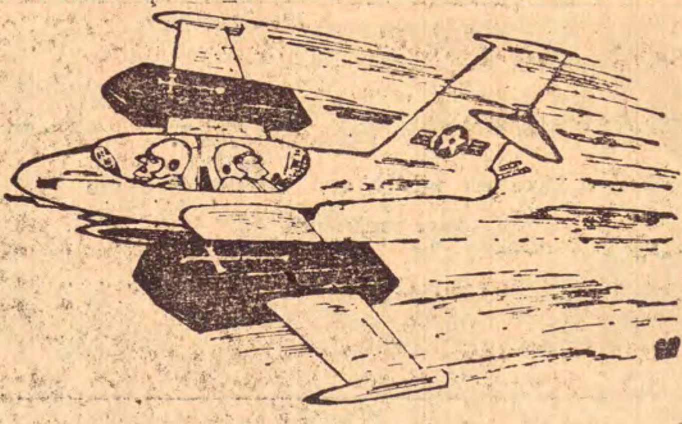
Святочны настрой заўсёды свеціць дзіцячай радасцю.

✲

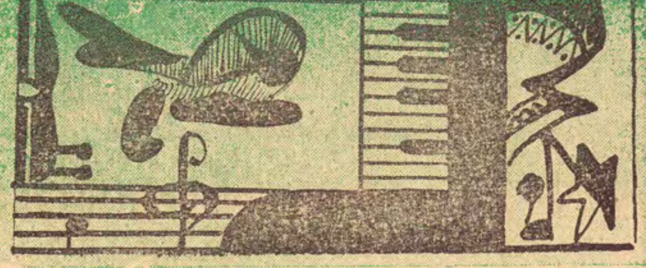
Бедны той, хто несумленнасцю намагаецца павялічыць саё багацце.

Каб не спасылацца на забыўлівасць.

— Мы падыходзім да зенітнага раёна каля Ханоя! На шчасце, наш паветраны флот прыняў усе неабходныя меры...

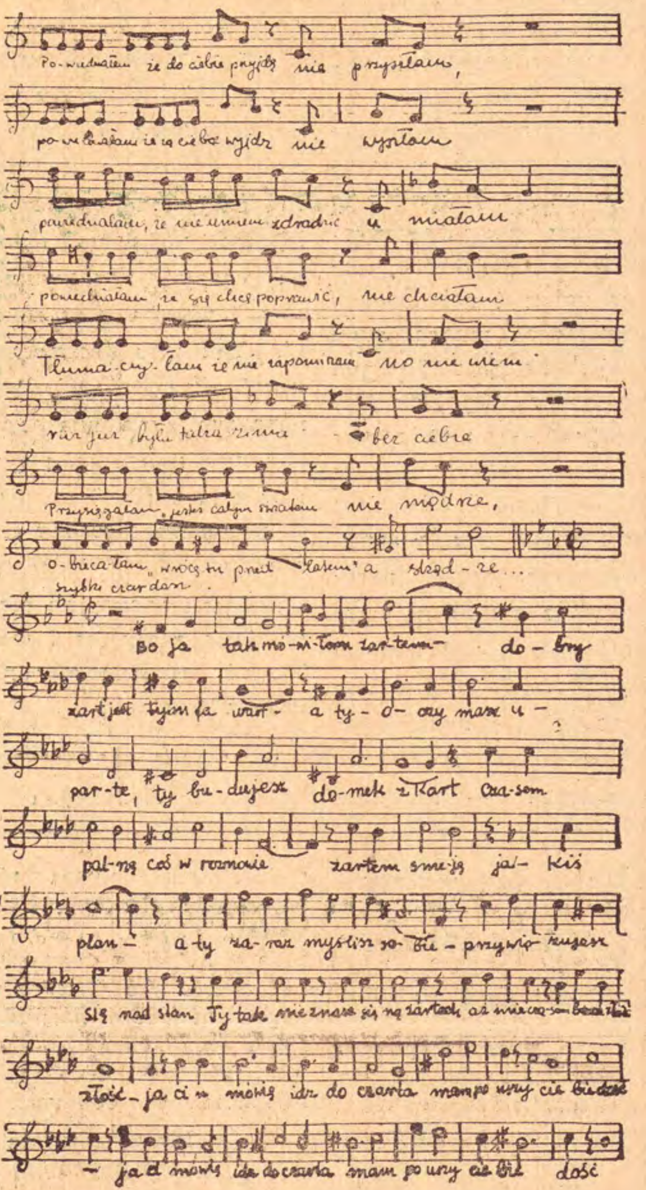

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Марысі і Лілі** з Беласточчыны, а таксама **Барбары Комель, Марыі Саверняк і Міраславы Сулеўскай** з Бельскага павета змяшчаем польскую песню п.з.

MÓWIŁAM ŻARTEM

Słowa: Agnieszka Osiecka
Muzyka: Jarosław Abramow

Powiedziałam, że do ciebie przyjdę,
nie przyszłam,
powiedziałam, że za ciebie wyjdę,
nie wyszłam,
powiedziałam, że nie umiem zdradzić,
umiałam,
powiedziałam, że się chcę poprawić,
nie chciałam...
Tłumaczyłam, że nie zapominam, no,
nie wiem,
raz już była przecież taka zima bez ciebie.
Przysięgałam „jesteś całym światem”
niemądrze,
obiecałam „wrócę tu przed latem”
a skąd-że...

Bo ja tak mówiłam żartem,
dobry żart jest tynfa wart,
a ty oczy masz uparte,
ty budujesz domek z kart.
Czasem palnę coś w rozmowie,
żartem snuję jakiś plan,
a ty zaraz myślisz sobie,
przywiązujesz się nad stan.
Ty tak nie znasz się na żartach,
aż mnie czasem bierze złość,
ja ci mówię „idź do czarta” mam
po uszy ciebie. Dość!
ja ci mówię „idź do czarta” mam
po uszy ciebie. Dość!

Powiedziałam, że już nie zadzwonię,
dzwoniłam,
Powiedziałam: „idź już lepiej do niej”,
kręciłam,
Powiedziałam: „nic już nie pamiętam”,
a jakże,
Powiedziałam: „cóż, nie jestem święta”,
to fakt,
Że okłamałam ciebie tyle razy,
mój miły,
Jakoś na to nie brak mi fantazji
i siły.
Powiedziałam, że nie będę czekać,
czekałam.
Bo czasem chce się do człowieka,
ja chciałam.
Tylko tak mówiłam żartem,
dobry żart jest tynfa wart,
a ty oczy masz uparte,
ty budujesz domek z kart.
Raz palnęłam coś w rozmowie,
tyś się zerwał i w tył zwrot...
Pomyślałeś widać sobie „czas
by wreszcie zmienić post”.
Gdy uskładasz już na bilet, okret
zacznie fale pruć,
to w Koluszkach, w Mińsku,
w Chile, ja cię znajdę, krzyknę
wróć!
To w Koluszkach, w Mińsku,
w Chile, ja cię znajdę, krzyknę,
wróć!

